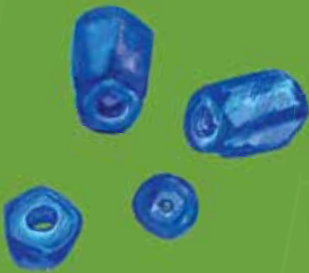

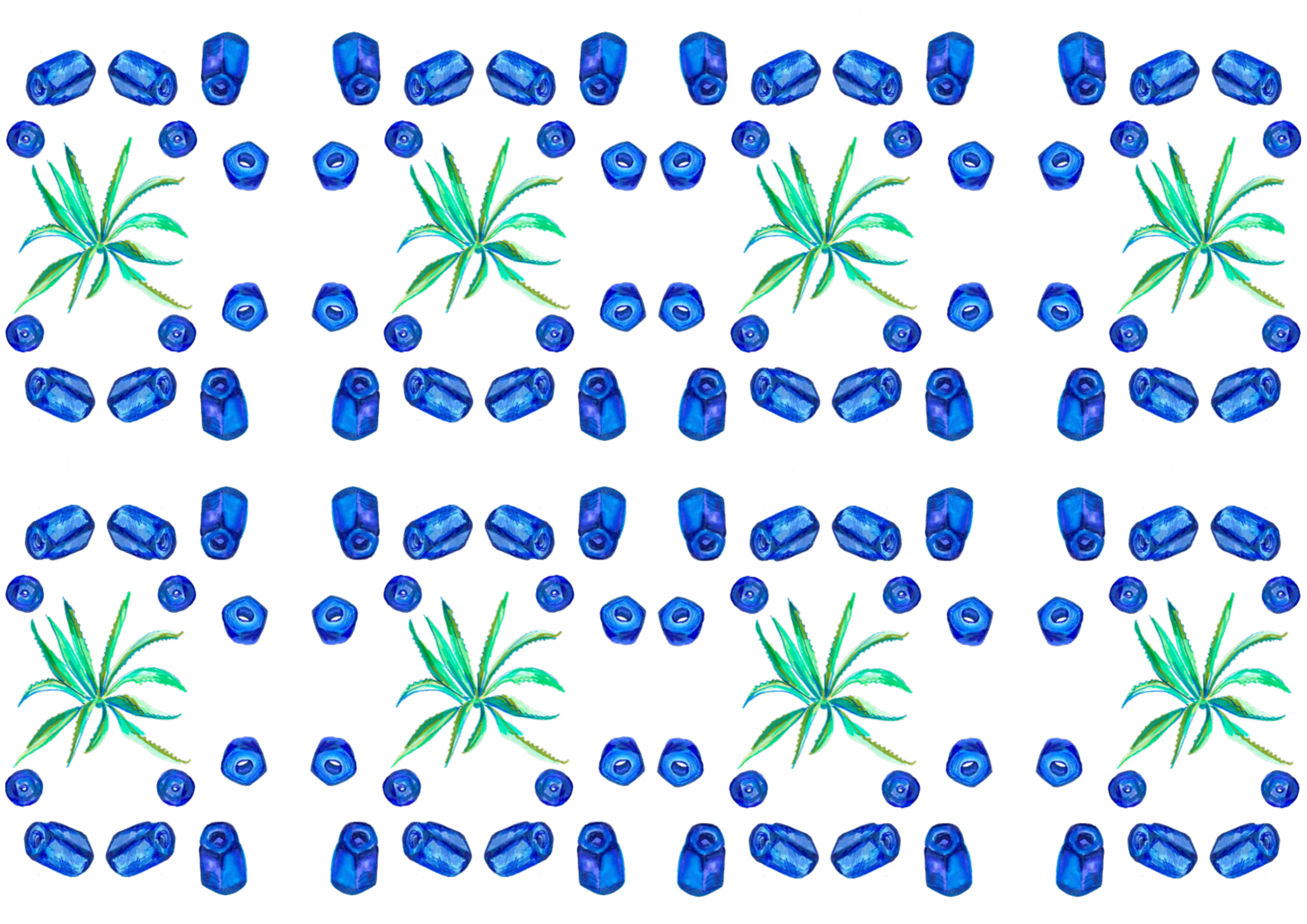

Kleine Kijker

en andere verhalen

Sabien Onvlee illustraties Amber Hyacinth

Voor de kinderen van Statia

Kleine Kijker

en andere verhalen

Sabien Onvlee

illustraties

Amber Hyacinth

met een bijdrage van **Misha Spanner**

Met veel dank aan: Ishmael Berkel, Jolly Ferwerda, Wanda Flores,
Javanca Merkman, Anna van Praag, Daniela Richardson, Robert Slagt,
Carla van Thijn en Rianne Vreeling.

Inhoudsopgave

Een fijne dag	6
Het verhaal van een Saladoïde-meisje	
Van Brest naar Saint-Christophe	12
Het verhaal van Remi, een Franse matroos 1	
Alleen op een eiland	18
Het verhaal van Remi, een Franse matroos 2	
De draden van Anansi	24
Het verhaal van Afi, een meisje uit Afrika 1	
Breng mij naar huis	30
Het verhaal van Afi, een meisje uit Afrika 2	
<i>Tijd en plaats: Statia, 500 BC-1640</i>	36

Kleine Kijker	38
Het verhaal van Jacob van de Lynch Plantation 1	
Op bezoek bij de gouverneur	44
Het verhaal van Jacob van de Lynch Plantation 2	
Oorlogsschepen in de baai	48
Het verhaal van Simha Swaan, de dochter van Aaron Lopez 1	
Proclamaties	54
Het verhaal van Simha Swaan, de dochter van Aaron Lopez 2	
Ze komen voor papai	60
Het verhaal van Simha Swaan, de dochter van Aaron Lopez 3	
<i>Tijd en plaats: Statia, 1776-1790</i>	66

De verschrikkelijke Mister Moore	68
Het verhaal van Franky van de Golden Rock Plantation 1	
Het zwarte schaap van Hercules	72
Het verhaal van Franky van de Golden Rock Plantation 2	
De Knikkerkoning	78
Het verhaal van Clarence uit Jeems	
Onze lievelingsfeesten	84
Het verhaal van Charles uit Oranjestad	
De Jonge Stataanse Planter	90
Het verhaal van Gerald en het landje bij Glass Bottle	
<i>Tijd en plaats: Statia, 1890-1930</i>	96

Een fijne dag

Het verhaal van een Saladoïde-meisje

Er zijn twee soorten dagen op mijn eiland. Fijne dagen en verdrietige dagen. Vandaag is het een fijne dag. Mijn buik is vol. Het regende vannacht. En we gaan schalen bakken van klei.

Zeven dagen geleden was niemand blij. Toen brak mijn broertje onze schalen. Iedereen was boos. Hij is nog klein maar ze schreeuwden tegen hem: ‘Domoor, wat heb je gedaan?’ Ze gaven mij de schuld: ‘Waarom let je niet op je broertje? Dat is JOUW taak!’

We moesten allebei huilen, mijn broertje en ik. We waren aan het spelen. Het was een ongeluk. Maar ik begreep dat oma en mamma boos waren. We hebben die schalen nodig.

Laat me iets vertellen over mijn eiland. Wij noemen het Aloi. Dat betekent cashew-eiland. Het is een groot eiland en er groeien overal bomen. Mijn oom loopt in een dag van de ene naar de andere kant. Maar ik kan dat niet. Voor mij is het te ver. Ons eiland heeft een hoge berg aan de ene kant, en heuvels aan de andere kant. Wij wonen op het platte stuk ertussen. Ik verdwaal niet. Want ik weet de weg.

Regen is belangrijk op ons eiland. We hebben niet altijd genoeg water. Daarom houd ik zoveel van het geluid van regen. Als ik dat hoor, dan wil ik niet slapen. Zo blij ben ik. Vannacht hoorde ik dikke druppels op de bladeren vallen.

Tik, tik, tik.

Iedereen bleef wakker. Ik hoorde de grote mensen zacht met elkaar praten. Ze waren ook blij. Ze maakten grapjes en lachten samen.

Soms is het niet fijn als het regent. Als het heel hard waait bijvoorbeeld. Dan ben ik bang dat het dak van het huis vliegt. Mijn oma zegt: ‘Als het zo hard waait,

dan mag je ook bang zijn. Want die stormen zijn gevaarlijk!’

Niemand mag naar buiten als het zo hard waait. We zitten dan allemaal dicht bij elkaar. Mijn moeder en mijn oma houden mij en mijn broertje stevig vast. Ons huis is gelukkig sterk. Het is het grootste huis van het dorp. Het is goed gebouwd. Maar toch zijn we bang. We hopen dat de goden ons beschermen.

Ons huis is rond. Het staat midden in het dorp. Er wonen meer families in ons huis. Elke familie heeft zijn eigen deel. In ons deel wonen mamma, oma, mijn broertje, mijn oom en tante en ik. Mijn vader is ook vaak bij ons. Maar niet altijd. Zijn zus woont in een ander huis. Hij helpt haar ook. Net zoals hij ons helpt.

In het midden van het huis woont onze leider. Als er ruzie is tussen de families, of tussen de vaders en de moeders, of de zussen en de oma’s dan zegt hij wie er gelijk heeft. Hij weet heel veel en geeft ons wijze raad. We doen wat hij zegt. Als ik bijvoorbeeld later een man krijg, dan zullen we de leider vragen of we samen mogen zijn.

Vannacht was er geen storm. Er was alleen maar regen. Dat is goed voor de planten, en voor de watervoorraad. Als het regent, dan is er genoeg water. Dan kunnen we spelen. Maar als het niet regent, dan roept mijn moeder ons en zegt ze: ‘Ophouden met spelen! Water halen!’

Water halen is onze taak. Het is belangrijk. Zonder water kunnen we niet koken. En zonder water hebben we dorst. De waterbron is bij de zee. Het is niet heel ver naar zee maar ook niet dichtbij. We lopen iedere dag een paar keer van ons dorp naar de bron.

In mijn dorp heeft iedereen een eigen taak. De moeders doen het meeste werk. Zij letten op ons. Ze maken vis schoon, en knopen hangmatten. Ze zorgen dat de cassave groeit. Ze halen de wortels uit de grond, en maken er meel van. Van dat meel bakken ze cassavebrood. Ze bakken ook de potten, kommen en de schalen waarin we koken. Ze gaan soms mee met water halen, en ze zorgen dat het vuur blijft branden. Ze zijn altijd bij ons.

Onze vaders jagen. Soms vangen ze een zeehond. Of ze gaan vissen in de kano, of lopend langs de rotsen en het rif. Soms gebruiken ze een lijn, en soms een net. Het ligt aan het weer en wat ze zien in de zee. Ze hakken bomen om. Daar bouwen we onze huizen en boten mee. Ze zorgen dat we cassave kunnen planten.

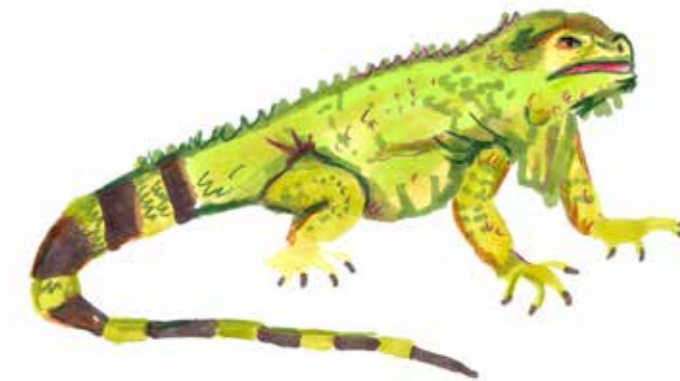
Ze praten samen in het mannenhuis.

Wij spelen. En we halen water. Voor we naar de bron gaan, gaan we naar het strand en zoeken we naar schelpen en slurpen ze leeg. Vaak doen we een wedstrijd wie de meeste schelpen vindt. Mijn vriendin en ik winnen meestal. Wij zoeken samen en helpen elkaar. De jongens zoeken alleen maar voor zichzelf.

Ik geef altijd de laatste schelp aan mijn broertje. Hij is nog klein. Hij moet nog groeien. En net zo groot worden als ik.

Als je buik vol is, aan het eind van de dag, dan is het een fijne dag. Als we schildpad kunnen eten, zeehond, of vis, of misschien een leguaan, en als er genoeg cassavebrood is. Dan zijn we allemaal blij. Dan tilt mijn vader me op en zet me op zijn nek. Mijn vader is sterk. Ik ben al groot maar hij kan me nog dragen. Hij roept dan: ‘Vandaag is het feest. Je mag zoveel eten als je wil!’

Maar soms is er niet genoeg cassavebrood. En is er geen vis gevangen. Dan knort je buik. Dan is het een verdrietige dag. Als we dan water halen, lijkt de bron veel verder weg. Mijn broertje huult en we hopen dat de goden ons regen geven, en meer cassave, en meer vis.

Misschien was het omdat zijn maag knorde, dat we een week geleden dat ongeluk hadden. Ik kon zien aan mijn broertje dat zijn buik leeg was. Mijn eigen buik voelde ook leeg. ‘Kom, we spelen verstopperij,’ zei ik tegen hem. Dat maakte hem blij. Maar hij lette niet op. Hij is nog klein en wilde alleen maar spelen. Maar hij struikelde. Hij brak twee schalen. Mijn moeder moest huilen toen ze het zag. Wij renden het bos in want we waren bang voor straf. Ik snap wel dat mijn moeder boos was. Zonder de schalen kunnen we geen cassavebrood bakken.

Cassavebrood maken kost veel tijd. Je moet de cassave-wortels raspen. Dat is zwaar werk. Onze moeders doen dat. Daarna persen we het sap eruit. Want van het sap van de cassave word je ziek. Je mag het niet eten. Pas als al het sap eruit is, kan je het brood bakken. Cassavebrood blijft heel lang goed. De dag dat we het brood bakken, is een fijne dag. Want die dag mag je net zoveel eten als je wil.

Omdat we geen schalen hadden, konden we geen brood bakken. Toen mijn moeder klaar was met huilen, zei ze tegen mijn vader: ‘We moeten nieuwe schalen maken. Ik heb klei nodig.’ Daarom ging mijn vader met mijn oom naar de kleine berg. Zij haalden daar rode zachte grond. En met die klei gaan we schalen maken.

Ik ben blij. Vandaag is niemand meer boos op mij en mijn broertje. En mijn moeder is de beste schalenmaker van ons dorp. Het is moeilijk hoor! Je moet op veel dingen letten. De klei moet overal even dik zijn. En de schaal moet glad zijn. Als je klei bakt, kan het scheuren of breken in het vuur. Je moet heel voorzichtig zijn. Bij mijn moeder gaat er nooit iets stuk. En ze kan ook prachtig versieren. Met een schelp maakt ze lijnen in de klei. Ik wil later ook schalen en potten bakken. Net als zij.

Als de schalen de goede vorm hebben, laten we ze drogen. De mannen maken dan een vuur in een kuil. Dan gaan we ze bakken. We zetten de schalen in het vuur. De grote mensen weten precies wanneer het vuur warm genoeg is.

Hoe weten ze dat? Ik wil dat ook leren als ik groot ben. Ik houd ervan als we de schalen en kommen in het vuur bakken. Daar kan ik uren naar kijken. Als we nieuwe schalen uit het vuur halen, zijn we allemaal trots.

We zijn niet het enige eiland in de zee. Maar ons eiland is het beste. Niet zo heel ver van ons ligt een ander eiland, Liamuiga, het eiland van de vurige aarde. Het ligt achter de witte rotsen. Voorbij de hoge berg met de kuil. In de kuil groeien planten die ons helpen als we ziek zijn. Liamuiga is nóg groter dan ons eiland. En de berg is er hoger. Mijn vader is daar vaak geweest. Met andere mannen uit mijn dorp. Hij zegt altijd: ‘Liamuiga is prima hoor. Maar Aloi is het beste eiland dat er is.’

De mannen van Liamuiga komen soms bij ons. Ook dan zijn we blij. Ze nemen tabak mee. En katoen. De mannen roken dan samen. Naar Amonhana, het kleine eiland aan de andere kant van de zee, gaan we niet. Het lijkt dichtbij maar de zee tussen ons eiland en Amonhana is te diep en de golven zijn te hoog.

Laatst klommen mijn oom en ik naar de top van de Kleine Berg, helemaal naar boven. Het was helder weer. Toen ik daar stond, kon ik alle eilanden om ons heen zien. Liamuiga, in de verte, Amonhana juist dichtbij. En de twee andere eilandjes, die je ziet vanaf het schildpaddenstrand, zag ik ook. Helemaal in de verte is er dat kleine eilandje achter de grote berg van Liamuiga. Dat heet Oualie. Dus daar stond ik. Heel hoog op de berg, met de wind in mijn haar. Ik zag alles. Ons eiland, zo precies in het midden van de zee, met al die andere eilanden eromheen. En de zon scheen het hardst en het mooist op ons, op ons eiland.

Van Brest naar Saint-Christophe

Het verhaal van Remi, een Franse matroos

Remi zit onder de boom en kijkt uit over zee. Hij heeft zo'n dorst! Hij wil de zee leegdrinken. Zo voelt het. Als je zout water drinkt, dan word je gek. Maar als je geen water drinkt, word je óók gek.

Op dit eiland is geen water. Het is een klein eiland: Sint Eustatius. Het is er warm en er woont niemand. Ze zijn hier met zijn vijven: zichzelf, zijn vriend Joseph, en drie Franse soldaten. Ze kwamen vier weken geleden met de boot van een ander eiland, Saint-Christophe. Het is niet ver van hier. Je kunt het zien. Je zeilt er in een dag naar toe. Op Saint-Christophe wonen wél mensen. Daar is wél water.

Remi heeft samen met Joseph en de soldaten op Sint Eustatius een fort gebouwd. Dat moest van de kapitein. Er moest een fort komen op de grote rots boven de baai. Het was een rotwerk. Ze hebben weken hard gewerkt. En toen? Toen is de kapitein gewoon vertrokken. En hij liet hen hier achter. Joseph, Remi en de soldaten hopen maar dat iemand hen snel eten brengt, en water. De voorraad is bijna op en het heeft al lang niet geregend.

De hele dag kijken ze uit over zee. Ze zitten bij het fort te wachten tot er een schip komt. In de nacht ligt Remi wakker en kijkt hij naar de sterren. Het zijn er zó veel! Hij denkt dan aan thuis. Aan zijn oma in Frankrijk, aan de andere kant van de oceaan. Het leek een spannend avontuur om hiernaartoe te gaan. Maar nu heeft hij spijt.

Hij mist Brest, zijn stad. Hij mist oma. Ze zong voor hem als hij niet kon slapen. Wat lijkt het lang geleden dat hij bij oma was.

Toen Remi twaalf werd, zei zijn oma: ‘Remi, ik ben oud. Als ik er niet meer ben, moet jij voor jezelf zorgen. Je moet leren je eigen geld te verdienen.’

Remi was gaan werken in de haven. Het was zwaar. Maar hij was sterk, en hij verdiende zijn eigen geld. Op een ochtend, toen hij wilde gaan werken, stond er midden op de straat een lange man met dure kleren aan, en een wrat op zijn neus.

‘Grijp je kans!’ riep de man. ‘Meld je aan voor Saint-Christophe!’ Hij zag dat Remi stilstond om te luisteren. ‘Jongeman,’ vroeg hij, ‘hoe oud ben je?’

‘Zestien, mijnheer!’ zei Remi. *Waarom zei hij dat?* Hij was pas twaalf. Maar hij was groot voor zijn leeftijd. Hij had veel spieren door het werk in de haven. De man met de wrat geloofde hem.

‘Zestien jaar. Mooi zo,’ zei hij. ‘En hoe heet je?’

‘Remi, mijnheer.’

‘Ik ben monsieur Leblanc. Mag ik jou iets vragen, Remi? Heb je wel eens van het eiland Saint-Christophe gehoord?’

‘Nee, mijnheer,’ had Remi gezegd.

Toen had die man met zijn wrat en zijn dure kleren hem een lang verhaal verteld. Hij zei dat Saint-Christophe een geweldig eiland was. Hij zei dat je slapend rijk werd. Je verdiende goed. De Franse koning zorgde dat iedereen een huis kreeg. Je kreeg te eten. En na vijf jaar werken, kreeg je een stuk land! Het klonk als een prachtige kans. *Waarom zou de koning zo iets doen?*

‘Jij denkt: waarom doet de koning dit?’ zei monsieur LeBlanc. ‘Dat zal ik vertellen, Remi, dat zal ik vertellen. Op Saint-Christophe wonen niet alleen Fransen. Er wonen ook Engelsen.’ Hij keek Remi streng aan. En hij vroeg: ‘En wat weten we van Engelsen?’

‘Ik weet het niet mijnheer,’ had hij geantwoord.

‘Nou, Remi. We weten dat Engelsen *niet te vertrouwen zijn!*’ Daarom stuurt de koning soldaten naar Saint-Christophe. Om *gehakt* van ze te maken!’

Remi staarde naar de man. Moest hij nu werken of vechten?

De man raadde weer wat hij dacht. ‘De koning denkt niet alleen aan vechten, Remi. Hij denkt ook aan de toekomst. Daarom zoekt hij jongens zoals jij. Eerst verslaan we de Engelsen. Daarna ga jij werken, en geld verdienen, veel geld. Reken maar dat je dan,’ - de man knipoogde - ‘snel een leuk meisje vindt.’ Hij lachte tevreden, en vroeg: ‘Wat denk je dat het kost, jongeman?’

‘Ik weet het niet mijnheer,’ zei Remi. ‘Ik heb geen geld.’

‘Dat komt dan goed uit, want het kost NIETS!’

Remi weet nog dat de man dit schreeuwde. Zijn gezicht was heel dichtbij. Remi voelt nog de spetters spuug op zijn gezicht.

‘En Remi, wat denk je? Wil je mee? Kom morgenochtend naar de haven. Grijp je kans!’

Remi ging naar huis. ‘Ik ga geld verdienen oma,’ zei hij. ‘Ik ga met de boot naar een eiland. De koning geeft me een stuk land. Dan kan ik voor mezelf zorgen.’

Oma moest een beetje huilen. ‘Jongen toch,’ zei ze. Maar ze zei niet: ‘Niet gaan Remi, blijf bij mij.’

De volgende ochtend ging Remi naar de haven. Daar lagen negen oorlogsschepen. Zijn schip heette *De Drie Koningen*. Het was het grootste schip. Er waren meer jongens zoals hij. Jongens die ook hadden gejoukt over hun leeftijd. Maar Remi was de jongste. Er was niemand om hem uit te zwaaien.

Toen ze de haven uitzeilden, werd Remi meteen misselijk. Met zijn hoofd over de reling, spuugde hij de laatste pap van oma in zee.

Alles viel tegen. Het werk aan boord was zwaar en saai. Hij moest het dek schrobben en kanonnen poetsen. De soldaten op het schip pestten de jongens. Ze deden vaak alsof ze hen overboord wilden gooien. Vooral als de soldaten dronken waren. *Stel je voor dat ze het écht zouden doen?*

Remi's enige geluk was zijn vriend Joseph. Die hielp hem met alles. ‘Pas op Remi, niet vallen,’ zei Joseph als er een luik op het dek open stond. En: ‘Ik houd

je vast,' als het hard waaide. Soms aten de ratten van hun eten. Joseph jaagde ze weg. Hij leerde Remi hoe hij water moest drinken met wormen en beestjes erin. 'Kiezen op elkaar Remi,' zei hij dan, 'gebruik je tanden als een zeef!'

Het eten aan boord was niet lekker. Jerome, de kok, maakte iedere dag dezelfde grijze pap. Sommige mannen werden ziek. Niet zeeziek, maar anders. Ze kregen paarse vlekken op hun benen. Hun tanden vielen uit hun mond. Ze konden niets meer eten. Scheurbuik noemden ze het. Een van de soldaten was zo ziek dat hij doodging. Ze gaven hem een zeemansgraf. Jerome en Joseph legden hem op een plank en de soldaten lieten hem in zee glijden. Hij zonk meteen naar de bodem.

Nee, zonder de hulp van Joseph was het Remi niet gelukt. Joseph kwam ook uit Brest, net als hij. Hij had, net als hij, ook met de man met de wrat gepraat. In de nacht, als ze in hun hangmat lagen, droomden ze samen hardop over het eiland. 'We maken elke avond kip,' zei Joseph. 'En we gaan dansen met de meisjes.'

'Pas maar op. Voor je het weet ben je getrouwd,' plaagde Remi hem.

De kapitein liet zich niet zien. Die zat altijd in zijn kajuit. Van oorlog merkten ze weinig. Ze zagen geen Engelse schepen. Soms oefenden de soldaten. Ze marcheerden over het dek en schoten een kanon af. Dat gaf een knal! Daarna dronken ze een borrel.

'Nou, dat was de oorlog,' zei Joseph dan.

Het weer op zee was onvoorspelbaar. Je wist nooit of het zou waaien, of wanneer het ging regenen. Een keer stormde het heel erg. Remi kon niet werken, zo ziek was hij. Hij dacht dat hij doodging. Soms was er heel weinig wind. Dat was ook vreselijk. Ze lagen een keer vijf dagen stil. Geen wolkje was er aan de lucht. Snikheet was het. Ze verbrandden allemaal.

Elke keer als ze land zagen, dachten ze dat ze er waren. Maar dat was niet zo. Eerst gingen ze naar Portugal. Toen naar Tenerife. Toen staken ze de oceaan over. Na zeven weken op zee zagen ze af en toe een eiland.

'Nu zijn we er bijna. Saint-Christophe is nog een dag varen,' zeiden de soldaten.

Remi en Joseph starden nu dag en nacht over de zee. Bijna waren ze op het eiland van hun dromen. Maar de soldaten werden onrustig. Want zij moesten

gaan vechten met de Engelsen. Ook Remi werd een beetje zenuwachtig. *Als de Engelsen op ons schieten, dacht hij, wat gebeurt er dan?*

'Joseph, kan je zwemmen?' vroeg Remi.

'Ehhh. Nee. En jij?'

'Ik ook niet,' zei hij.

Ze keken elkaar aan. Ze dachten allebei aan Brest.

Wordt vervolgd

Alleen op een eiland

Het verhaal van Remi, een Franse matroos - 2

Daar stonden ze. Remi en Joseph aan het dek van *De Drie Koningen*. Twee jongen uit Brest. Samen keken ze naar Saint-Christophe. Het eiland van hun dromen. Het zag er prachtig uit: een hagelwit strand en bomen die in Brest niet groeiden. Uit de zee rees een berg omhoog. Ze konden de top niet zien. Die zat in de wolken. De zon scheen op het diepblauwe water. Dus dit was hun paradijs. Dit eiland was hun nieuwe thuis.

Maar eerst moesten ze met de Engelsen vechten.

‘De Engelsen noemen het eiland niet Saint-Christophe maar Saint Kitts,’ zei Joseph, die altijd alles wist. En toen telden ze samen de Engelse oorlogsschepen. Het waren er zes.

Daar kwam de kapitein uit zijn kajuit. Een kleine, dikke man met een onaardig gezicht. Hij riep de soldaten bij zich en schreeuwde: ‘*Vive La France*. Leve Frankrijk! *Vive roi Louis*. Leve koning Lodewijk.’

En de soldaten riepen: ‘Leve Frankrijk, leve koning Lodewijk!’

Daarna begon de kapitein te commanderen. ‘Laad de pistolen!’ riep hij. ‘Richt de kanonnen!’

De kapitein kon hard schreeuwen! Iedereen deed wat hij zei. Hij stuurde een boodschap naar de Engelsen: *Geef je over! Anders gaan we schieten*. De Engelsen wilden er een dag over denken. Dat vond de kapitein grappig. ‘Een dag! Wat denken ze wel? Een kwartier kunnen ze krijgen,’ zei hij.

Na vijftien minuten gaf de kapitein het bevel om te schieten. En toen barstte de oorlog los. Een enorm lawaai was het. Kanonnen bulderden. Kogels suisden om hun oren. De Engelsen gilden en gilden. Ze waren in paniek.

Een van hun schepen vloog in brand. Soldaten sprongen doodsbang in de zee. De meesten konden niet zwemmen, net als Remi en Joseph.

Remi en Joseph hadden nog nooit zoiets gezien. Het was griezelig, maar het was ook spannend en opwindend. Als je niet verloor dan. En zij verloren niet, ze wonnen. Na een half uur gaven de Engelsen zich over. Het was voorbij.

‘Dat was de oorlog,’ zei Joseph.

Toen stapte iedereen in kleine bootjes en roeiden ze naar het strand. Daar stonden de Franse mensen te juichen. ‘Leve onze soldaten! Hoera, hoera, hoera!’ hoorden ze. Iedereen was blij maar Remi voelde zich rot. Hij vroeg aan Joseph: ‘Waarom vochten we nou precies?’

Joseph probeerde het uit te leggen: ‘De Engelsen en de Fransen willen allebei dit eiland. We hadden het verdeeld. Maar de Engelsen gingen steeds over onze grens, geloof ik. En dat vond koning Lodewijk niet goed.’

Jerome, de kok, die ook in de roeiboet zat, zei: ‘Precies Joseph. Zo is het gegaan.’

Het eten van Jerome was vies, maar zelf was hij altijd vrolijk. Hij maakte veel grapjes. Jerome had veel van de wereld gezien. Maar Saint-Christophe, zei hij, dat was zijn thuis. Hij was een van de eerste Fransen op dit eiland.

‘Het klinkt misschien gek,’ zei Jerome, ‘want ik werk op een oorlogsschip, maar ik houd niet van vechten. Ik word er verdrietig van. Zeker als ze oorlog voeren op mijn eiland.’

Remi en Joseph knikten.

‘Ik ga pas weer lachen als ik mijn Parelkje in mijn armen houd,’ zei Jerome en hij krabde op zijn hoofd.

‘Je Parelkje? Heb je een liefde hier, Jerome?’ plaagde Joseph hem.

‘Nee, geen liefde, jongens. Mijn Parelkje is mijn buurmeisje.’ Hij krabde weer aan zijn hoofd. ‘Ik zal jullie iets vertellen over haar. Het is een triest verhaal. Voordat de Engelsen en de Fransen tegen elkaar gingen vechten, vochten ze samen tegen de mensen die hier altijd al woonden: de Kalinago. Zij noemen dit eiland niet Saint Kitts of Saint-Christophe maar Liamuiga. Het is vreselijk maar de Engelsen en de Fransen hebben samen op één dag bijna alle Kalinago vermoord. Kan je je voorstellen? Dat was een verschrikkelijk bloedbad. De mensen die het overleefden, hebben ze naar Anguilla en Dominica gestuurd. Niemand praat hierover. Maar het is wel gebeurd. Ze spaarden niemand.’

Eén klein meisje overleefde het en bleef achter op het strand. Mijn burens zorgen voor haar. Ik noem haar mijn Parelkje.’

Het was doodstil in de boot na verhaal van Jerome. ‘Remi en Joseph,’ zei hij, ‘ik vertel jullie dit omdat het niet vergeten mag worden, begrijpen jullie?’

Ze begrepen het.

Ze waren nu bijna bij het strand, bij de juichende mensen.

‘Oh, daar is mijn Parelkje!’ riep Jerome. ‘Is het geen schatje? Als ik haar zie, heb ik weer zin in het leven! Tot later!’ en hij rende het strand op. Het leek alsof iedereen Jerome kende. Zoveel mensen die hem omhelsden! Hij was snel vertrokken met zijn vrienden. Zijn Parelkje zat lachend op zijn nek.

Joseph en Remi stonden naast de boot, met hun voeten in het warme water. Ze keken om zich heen. Tussen de mensen stonden vijf jongens die net zo oud waren als zij. Ze hadden vieze, oude kleren aan. De jongens kwamen naar hen toe. Ze kwamen ook uit Brest! Ze gaven Remi en Joseph heerlijk fruit dat ze niet kenden. Het waren zeedruiven, zeiden ze. En ze vertelden aan hen het echte verhaal van Saint-Christophe. De man met de wrat op zijn neus had in Frankrijk ook tegen hen gezegd dat ze hier rijk konden worden.

‘Maar zo is het niet,’ zei de grootste jongen van de groep.

‘Nee! Het is hier anders,’ zei een ander. ‘Je moet hard werken. Het eten is slecht. Veel jongens zijn ziek.’

‘Er zijn er ook een paar gestorven,’ zei de grote jongen.

‘We willen naar huis,’ zei de kleine jongen die naast Remi stond, ‘maar dat kan niet. Er is geen weg terug.’

‘Als je kan kiezen, blijf dan niet hier,’ zei een jongen met rood haar en sproeten. ‘Wij missen Frankrijk elke dag.’

Joseph en Remi keken elkaar aan. Saint-Christophe, of Liamuiga of Saint Kitts, of hoe dit stomme eiland ook heette, was geen paradijs. Remi kon wel huilen. Maar hij deed het niet.

De rest van de middag zaten Remi en Joseph aan het strand onder een boom. Ze zeiden niets. Toen de zon onderging, roeiden ze terug naar de boot. Weer hield de kapitein een toespraak. ‘Morgen ontmoeten de jongens hun nieuwe bazen,’ zei hij.

Joseph en Remi staarden naar de planken van het dek.

‘We moeten nog meer land veroveren,’ vervolgde de kapitein. ‘Voor de eer van Frankrijk. Hier vlakbij is een klein onbewoond eiland: Sint Eustatius. We gaan daar een fort bouwen. Sint Eustatius wordt Frans. Leve koning Lodewijk! *Vive La France!*’

‘*Vive La France!*’ riep een soldaat en hij liet een boer. De andere soldaten lachten. Niemand luisterde naar de kapitein. Ze waren allemaal dronken. Maar Joseph fluisterde tegen Remi: ‘Dat is het! Wij bouwen dat fort, Remi! Dat is beter dan hier blijven.’ En Remi dacht: *Wat is Joseph toch slim.* Want toen wist hij nog niet hoe het verder zou gaan.

De volgende dag vertrokken ze naar Sint Eustatius. Het eiland was kleiner dan Saint-Christophe. Het zand was niet wit maar zwart en plakte aan hun voeten. Boven de baai bouwden ze een fort. Nou, een fort. Het was meer een muur van houten palen. Toen het klaar was, sleepten ze drie kanonnen van het schip omhoog. Het werk was gedaan.

De kapitein zei dat hij vijf mensen nodig had om het fort te bewaken. Joseph en Remi boden zich aan. Drie soldaten wilden ook blijven. Het waren aardige mannen, geen pestkoppen. Remi en Joseph knipoogden naar elkaar. Nu lekker rusten op dit kleine eiland.

Maar toen het schip de baai uitvoer, gebeurde er iets vreemds. De kapitein zeilde niet in de richting van Saint-Christophe. Het ging de andere kant op en verdween als een stip aan de horizon. De soldaten werden woedend.

‘Wat doet hij?’ schreeuwde de een. ‘Wat doet hij?’

De ander balde zijn vuist.

En allemaal riepen ze: ‘Hij laat ons zitten! De rotvent!’

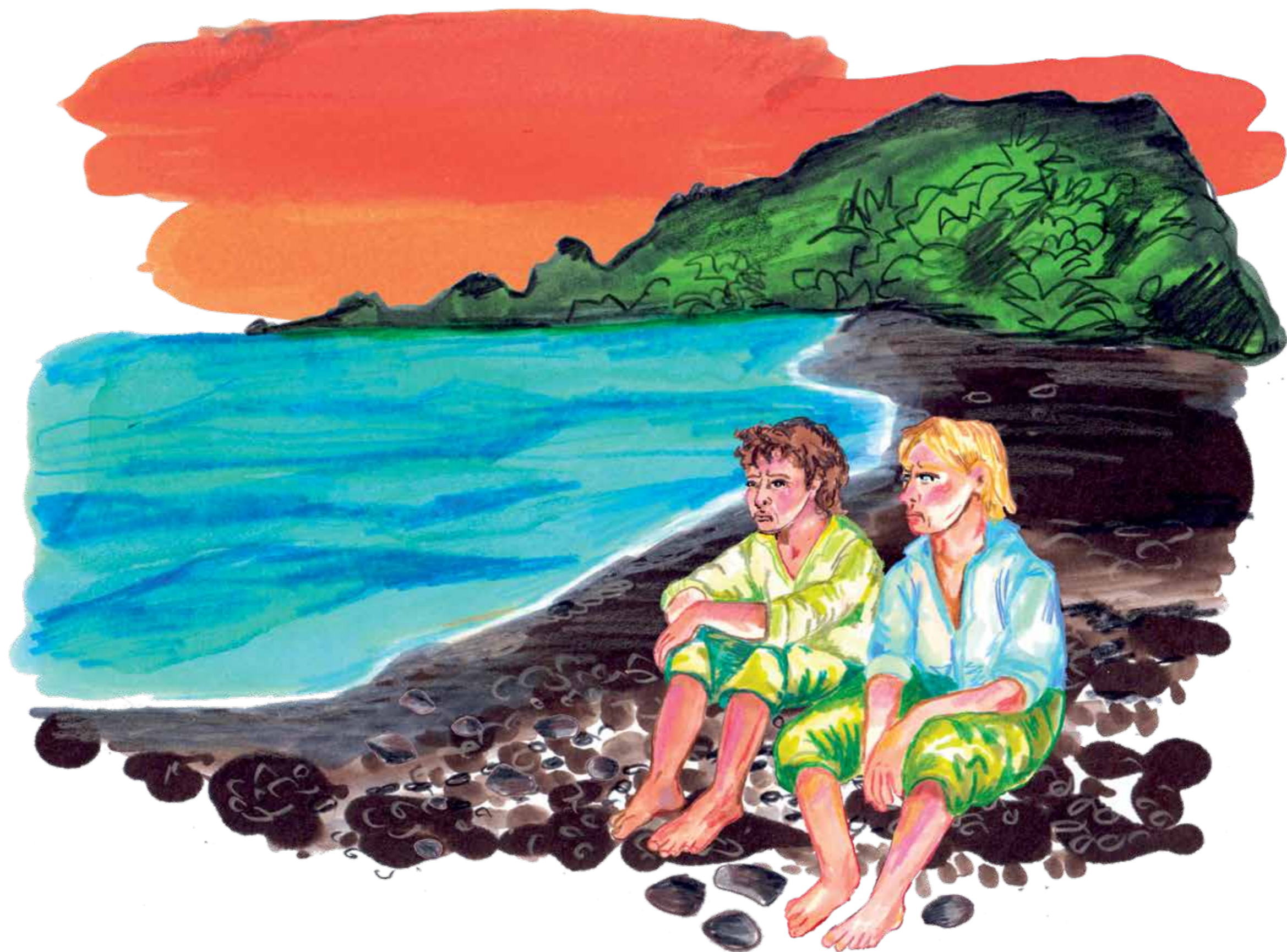
‘Wat bedoelen jullie?’ vroeg Jozef.

‘Ik was al bang dat deze kapitein niet te vertrouwen was’ zei de luitenant, die de leiding had. ‘Deze kapitein denkt alleen aan zichzelf, en aan geld. Hij gaat niet terug naar Saint-Christophe. Hij wordt zeerover, piraat. Hij gaat schepen overvallen. Die zien we nooit meer terug.’ Hij spuugde op de grond. ‘Dat betekent dat we geen eten en geen water krijgen. We zitten als ratten in de val.’

Zo was het gegaan.

Remi, Joseph en de drie soldaten wachten en wachten achter de houten muur van het fort. Ze kijken de hele dag naar de zee. De zee, die vol is met water dat je niet kan drinken. En de blikkerende zon erboven. Ze voelen warme wind in hun gezicht, en pijn in hun buik van de honger. Hun tong is dik van de dorst.

In de nacht, als hij niet kan slapen, kijkt Remi naar de sterren. Hij denkt aan zijn oma en hoopt op een wonder.

De draden van Anansi

Het verhaal van Afi, een meisje uit Afrika

Afi voelt zand onder haar voeten. Zwarte korrels plakken aan haar tenen. Warme wind aait langs haar wangen. Op het schip was ze altijd misselijk. Misselijk van de golven. Misselijk van verdriet en angst. Nu staat ze op het strand. Maar ze is nog steeds misselijk. Het lijkt alsof het strand onder haar voeten beweegt.

De mannen met de rode hoofden staan ook op het strand. Ze hebben al haar mensen van het schip gedreven. Eerst de mannen, toen de vrouwen en de kinderen.

Afi pakt de hand van Mamle. Mamle spreekt haar taal. Het is haar moeder niet, maar Mamle heeft voor haar gezorgd aan boord van het schip. In het donkere ruim waar ze op de houten planken lag. Vastgemaakt alsof ze een dier was, een dier en geen meisje. Daar in dat donker lag Mamle naast haar. Mamle vertelde Afi iedere dag het verhaal over de spin Anansi, die zich aan boord verstopt heeft.

‘Luister Afi. Anansi is slim. Hem krijgen ze niet te pakken. De wijde wereld is zijn web. Hij weeft sterke draden die niemand ziet. Alleen wij zullen zijn draden vinden. En die draden brengen ons naar huis. Dus wees niet bang.’ En dan veegde Mamle met de toppen van haar vingers de tranen uit Afi’s ogen. Dat was moeilijk door de kettingen. Ze kon er nèt bij.

Ook op het strand is Mamle bij Afi. Waar zijn ze terechtgekomen? En waar zijn hun mannen? Die zijn nergens meer te zien. De slechte mannen met de rode hoofden hebben hen al weggevoerd. Afi kijkt naar de onbekende, nieuwe mannen met rode hoofden. *Wonen deze mannen op dit eiland?* Ze kan hun taal niet verstaan, maar ze ziet dat de mannen elkaar goed begrijpen. Ze praten en praten. Ze drinken uit een stenen kruik. En ze lachen hard. Ze hebben allemaal een vuurstok. De mannen van hun schip hebben ook zwepen. Die laten ze knallen door

de lucht. Ze wijzen naar Mamle en de vrouwen op het strand. En dan lachen ze weer.

Voorzichtig laat Afi haar ogen over de rest van het eiland glijden. Het is groen met veel bos. Bomen, zee, zand. Het lijkt bijna een beetje op thuis. Op de plek waar de rivier in zee stroomt. Alleen is het zand hier bijna zwart in plaats van wit. *Waren pappa en mamma en haar zusjes hier maar.* Niet die mannen met vuurstokken en zwepen die zo raar lachen als ze naar haar kijken.

In de baai liggen een paar schepen voor anker. Op de klif in de verte ziet Afi een klein fort. Het is niet zo groot als het fort Elmina. Maar ook dit fort heeft kanonnen.

Elmina, zo'n mooie naam voor zo een nare plek. *Sluiten ze in dat fort op de klif ook mensen op? Worden daar ook mensen verkocht?* Afi weet het niet. Het is hier niet zo druk en vol als in Elmina. Behalve de vrouwen en kinderen op het strand zijn er geen mensen zoals zij. Er zijn ook minder mensen met rode hoofden dan in Elmina. En minder gebouwen. Een paar schuren van hout en een paar huizen van steen die nog niet af zijn. En dat fort op de klif.

De mannen met de vuurstokken beginnen tegen de vrouwen te schreeuwen: 'En nou lopen!' roepen ze.

Afi kent een paar woorden van de taal van de mannen met de rode hoofden. *Middelburg*, dat woord kent ze. En *Compagnie*. Wat het betekent weet ze niet. Maar wél wat *en nou lopen* betekent. Mamle en Afi doen wat er geschreeuwd wordt. Ze weten wat er gebeurt als je de bevelen niet volgt. Alle vrouwen en kinderen weten dat.

Ze beginnen te lopen. Niet naar het fort maar de andere kant op. Mamle en Afi zijn de laatsten in de rij. Langs de rand van het strand staan overal mannen met rode hoofden naar hen te kijken. Om dat niet te zien, ontwijkt Afi hun blik.

Maar dan voelt Afi dat iemand naar haar kijkt. Alleen naar haar. Ogen prikken in haar rug. Ze draait zich om. Daar staat een jonge man met donkere krullen. Hij is anders dan de rest. Hij lacht niet. En hij kijkt alleen naar haar. Afi weet niet wat ze moet denken. Wat glinstert er in zijn ogen? Is dat een traan? Mannen huilen niet. En deze mannen zeker niet. Ze draait haar hoofd om en volgt Mamle.

Ze lopen langs het strand naar een houten schuur zonder ramen. De mannen duwen hen naar binnen. In de schuur is het warm en de lucht is bedompt.

Als alle vrouwen en kinderen binnen zijn, zitten ze dicht op elkaar. De deur gaat dicht. Niemand zegt wat. Maar een kind begint te huilen. Iedereen is bang. Dat kan je ruiken. *Wat gaat er nu met hen gebeuren?* Afi houdt de hand van Mamle stevig vast.

Zonder Mamle had Afi het niet gered. Mamle was de enige vrouw in Elmina die haar taal sprak. Afi probeert niet te denken aan wat er is gebeurd voor ze in het fort Elmina kwam. Maar het lukt niet. Ze wil niet denken aan die ochtend, dat zij en haar zusje gestolen werden. Ze speelden aan de oever van de rivier. *Had ze maar naar haar moeder geluisterd.* Hoe vaak had mamma niet gezegd: 'Ga niet naar de rivier zonder mij Afi! Het is daar gevaarlijk! Ze stelen daar kinderen.'

Afi had gelachen. 'Als er dieven komen, dan klim ik in een boom, mamma!' *Had ze maar geluisterd.* Mannen met vuurstokken sleepten haar en haar zusje mee. Ze hadden hun hand op haar mond gedrukt. Ze kon niet schreeuwen. En toen moest ze lopen, dagenlang, samen met haar zusje. Vaak moesten ze lopen in de nacht. Dan kon niemand hen zien. Soms liepen ze overdag, in de brandende zon.

In haar dromen komt steeds die lege plek terug. Die lege plek naast haar in de hut. Toen ze wakker werd zonder haar zusje. De dieven hadden haar aan andere mannen meegegeven. Afi moest verder lopen. Alleen. En zo kwam ze in Elmina. In een grote gevangenis met mensen uit alle streken. Met niemand kon ze praten. Niemand sprak haar taal. Tot ze Mamle tegenkwam. Mamle begreep haar. Mamle troostte haar, en vertelde over de spin Anansi. Door haar weet ze: Anansi reist overal mee naartoe. Hij is slimmer dan iedereen. En hij weeft draden over zee.

Ook in de schuur gaat Afi dicht naast Mamle zitten. Nu ze niet vastgebonden zijn, kan Mamle haar armen om haar heen slaan. Afi legt haar hoofd in de schoot van de vrouw. Ze maakt geen geluid maar tranen rollen over haar wangen.

Mamle fluistert in haar oor: 'Wat had ik je verteld, lieve Afi? Kijk eens boven je hoofd!'

Afi wil haar ogen niet open doen. Ze wil doen alsof ze niet bestaat. En haar zoute tranen proeven in haar mond. Het is ook donker in de schuur. Je ziet toch bijna niets! Alleen om Mamle een plezier te doen, kijkt ze heel even omhoog.

Precies boven haar hoofd hangt een zwarte spin aan een draad. Het dak van de schuur is hoog. Ook voor een spin is het niet makkelijk om hier te hangen. Maar deze spin bungelt aan zijn lange draad en danst voor haar gezicht op en neer. Afi lacht door haar tranen heen. *Het is waar, hij is met hen meegekomen.*

Wordt vervolgd

Breng mij naar huis

Het verhaal van Afi, een meisje uit Afrika - 2

Afi blijft zeven dagen met Mamle in de schuur. En elke dag huilt ze. Ze huilt zonder geluid te maken. Als ze geluid maakt, worden de mannen boos.

De spin Anansi, die boven haar hoofd naar beneden zakke, heeft ze in het kommetje van haar handen gevangen. Ze past er goed op. Ze praat tegen hem alsof het een vriend is. Ze aait over zijn rug met haren, en laat hem over haar arm lopen. Als ze niet met Anansi speelt, zet ze haar etenskom over de spin. Zo kan Anansi niet ontsnappen. 'Want ik moet zijn draden volgen terug naar huis,' zegt ze tegen Mamle.

Alle vrouwen en kinderen in de schuur hebben één kom om uit te eten. Die kregen ze op het schip. Uit die kom eten ze hun pap. Dat eten ze iedere dag, pap. Het komt altijd als de zon op zijn hoogst staat. Dan gaat de deur open. Het licht van buiten doet pijn aan hun ogen. Ze houden hun handen voor hun gezicht als ze naar buiten mogen. Het is het enige vrije moment van de dag. Even lopen rond de schuur en dan pap eten. De bewakers letten goed op en dreigen met hun vuurstokken en hun zweepen. Ze mogen alleen naar buiten omdat de mannen met de rode hoofden niet willen dat Afi en de anderen ziek worden.

'Dat is jammer van het geld,' zeggen ze tegen elkaar.

Afi begrijpt steeds beter wat de mannen bedoelen. Ze leert snel en leert wat woorden van hun taal. Ze snapt dat *geld* de glinsterende platte steentjes zijn die de mannen in leren tasjes dragen. Ze ruilen de glimstenen blauwe kralen voor wat ze willen hebben. Dat noemen ze *betalen*. Er zijn ook mannen die met blauwe kralen betalen.

Afi en Mamle weten dat er mannen zullen komen om voor hen te betalen. Zo is het ook gegaan met andere vrouwen en kinderen. De tweede dag verdwenen er twintig. Die zijn naar een ander eiland gebracht, werd er gezegd. De derde dag

kwam er een man van het eiland. Die keek lang naar alle vrouwen en nam er toen drie mee.

‘Maar wij blijven blij elkaar, prinsesje,’ zegt Mamle, ‘wat er ook gebeurt.’

De zesde dag gaat de deur open. Het is nog geen tijd voor pap. De mannen kijken in de donkere ruimte. Ze prikken met hun vuurstok in Afi’s arm. ‘Jij! Meisje! Meekomen!’

Afi is bang dat ze moet overgeven. Ze pakt Anansi in haar handen en loopt naar buiten. In het felle licht ziet ze alleen een bos donkere krullen, zonder gezicht. Maar ze weet meteen wie het is. Het is de jongeman die naar haar keek aan het strand.

Afi’s ogen turen naar de zee. *Niet in hun ogen kijken.* Dat zeggen de vrouwen in de schuur. Ze voelt de pootjes van Anansi in haar handen.

De jonge man begint te praten in een vreemde taal. Ze verstaat geen enkel woord.

Remi weet dat het meisje hem niet kan verstaan. Maar de woorden rollen uit zijn mond. ‘Ik zag je toen je van de boot kwam,’ zegt hij. Hij praat rustig en zacht. ‘Jij zag mij ook. De vrouw die naast je liep is niet moeder. Ik was net zo oud als jij, toen ik hier kwam. Ik was alleen. Net als jij.’ Hij ziet dat het meisje even naar hem kijkt. Remi wijst op zijn borst. ‘Ik, Remi,’ zegt hij. Dan wijst hij naar haar. *Et toi?* En jij?

‘Afi,’ fluistert het meisje.

Remi blijft maar praten.

‘Afi,’ zegt hij. ‘Je kan me niet verstaan. En je weet niets over mij.’ Hij wijst naar het fort. ‘Elf jaar geleden ben ik daar bijna doodgegaan. Samen met mijn beste vriend. Net op tijd kwam er een boot. Ik woonde jaren op Saint-Christophe. In het huis van Jerome. Ik heb geld gespaard. Toen hoorde ik dat er Hollanders naar Sint Eustatius waren gekomen. Van hen huur ik stukje land. Ik heb daar een huis gebouwd.’ Remi haalt diep adem. Zijn hart bonst in zijn keel. ‘Afi, ik wil het land verbouwen. Maar ik heb geen hulp en ook geen geld meer. Misschien kan ik jou kopen? Jij bent nog klein. En je bent een meisje. Je moet niet bang zijn. Ik doe je niets.’

Nu is hij uitgepraat. Hij kijkt vragend naar Afi.

Afi zegt niets. De jongen wijst naar haar. En dan naar zichzelf. Hij draait zich om en wijst naar de berg achter zich.

Hij wil dat ik iets zeg, denkt Afi. Ze concentreert zich op Anansi in het kommetje van haar hand. Ze begrijpt wat hij bedoelt. Hij gaat haar kopen. *Hij doet alsof hij aardig is. Hij doet alsof hij anders is dan de anderen.*

De jongen wijst opnieuw naar haar, naar zichzelf en spreidt zijn handen. Alsof hij haar wil vragen: wat wil jij?

Afi voelt uit de grond een onbekende kracht haar lijf instromen. Ze recht haar rug en zegt luid en duidelijk in haar eigen taal: ‘Breng mij naar huis.’

De jongen begrijpt haar niet. Hij spreekt haar taal niet. Daarom zegt ze de woorden die ze leerde van de mannen in Elmina: ‘Casa - Huis - Home.’

Ze wil een huis! denkt Remi. Hij knikt blij. ‘Ja! *J’ai une petite maison.* Ik heb een huisje, Afi. Morgen kom ik terug. Dan neem ik je mee en kan je mijn huis zien.’

Die nacht in de schuur kruipt Afi dicht tegen Mamle aan. ‘Mamle, we moeten vannacht echt de draden van Anansi vinden. Ik moet naar huis.’

Mamle antwoordt niet. Afi zegt opnieuw: ‘Ik moet de draad vinden Mamle. En jij ook.’

Dan zegt Mamle: ‘Afi, ik moet je iets vertellen. Het spijt me. Ik denk dat je gaat huilen. Wil je me beloven dat je zachtjes zult huilen?’

‘Wat is het Mamle?’

‘Ik weet hoeveel je van Anansi houdt. En Anansi houdt ook van jou. Maar luister. Weet je nog dat ik je vertelde dat alleen wij de draden van Anansi kunnen zien?’

Afi knikt.

‘Weet je hoe dat komt? Dat komt omdat Anansi zijn draden in je hart weeft. In je hart en in je hoofd.’ Mamle haalt diep adem. ‘De draden van Anansi brengen je niet écht naar huis, Afi. Ze zorgen ervoor dat je thuis niet vergeet. En ze zorgen dat jij thuis niet vergeten wordt. Begrijp je?’

‘Nee! Mamle! Nee!’ Afi schreeuwt heel hard.

‘Ssst!’ De andere vrouwen sissen. Ze zijn bang voor de mannen en hun zweep.

‘Mamle! Je hebt het beloofd!’ Afi schreeuwt niet alleen. Ze trapt met haar voeten en slaat met haar armen. Ze smijt de kom weg en ziet de spin weggrennen. Afi slaat met haar hoofd tegen de grond.

Mamle knielt naast haar en slaat haar handen voor Afi’s mond. ‘Stil maar lieve Afi. Stil maar,’ zegt ze. ‘Sttttttt.’ Ze houdt Afi stevig vast en wiegt haar heen en weer. Eerst heeft Mamle al haar kracht nodig want Afi is zó boos. Ze wil niet alleen zichzelf maar ook Mamle pijn doen. Maar dan laat Afi zich troosten. Ze zakt in de armen van Mamle en huilt zonder geluid.

‘Ik heb niet tegen je gejokt,’ fluistert Mamle. ‘Het is waar. Anansi heeft een web geweven in je hart en hoofd. Daar zitten je vader en je moeder en je zusjes voor altijd opgeborgen.’

‘Maar Mamle, ik wil geen draden in mijn hart. Ik wil mijn pappa en mijn mamma hier bij mij. Ik wil geen zusjes in mijn hoofd. Ik wil dat ze er zijn.’

‘Dat weet ik Afi. Dat weet ik. Maar draden in je hoofd en hart zijn ook sterke draden. Die kunnen niet kapot. Anansi heeft ons tweeën ook voor altijd aan elkaar geknoopt. Zo kan je sterk zijn, lieve Afi. Het is moeilijk, dat weet ik. Maar je hebt geen keus. We moeten als Anansi zijn, Afi. Slimmer dan de rest. Slimmer dan de mannen met de rode hoofden. En dan de draden vasthouden.’

Afi geeft Mamle geen antwoord. Ze wil vallen en nooit opstaan. Zich verstoppen en niet gevonden worden. Maar ze weet dat Mamle gelijk heeft. Ze is nu groot. Ze moet de draad oppakken en leven.

De dag erna komt Remi naar de schuur. Hij heeft kleren bij zich voor Afi. Er is ook een meisje bij hem. Ze is iets ouder dan Afi. Haar huid lijkt niet op die van de mannen met de rode hoofden, maar ook niet op die Afi. Het meisje wijst op zichzelf.

‘Parel,’ zegt ze. En dan ze wijst op Afi.

‘Afi,’ zegt Afi.

Tijd en plaats: Statia, 500 BC-1640

Saladoide-meisje en schalen van klei

500 BC - 800 na Chr.

De Saladoïden waren de eerste bewoners van Sint Eustatius. Ze woonden in grote ronde huizen, maloca's. Dat er mensen op Statia leefden, lang voor de komst van Europeanen en Afrikanen, ontdekte de Leidse archeoloog Jan Peter de Josselin de Jong in 1923. Bij opgravingen bij het vliegveld vond hij potscher-ven, etensresten en botten. Zo weten we dat de Saladoïden zelf potten en schalen van klei maakten. Die waren mooi versierd en sterk genoeg om op het vuur te zetten.

Remi en het Franse fort

1629

De eerste Europeanen op Sint Eustatius waren Fransen. Zij bouwden een houten fort op de plek waar nu Fort Oranje staat. Dat fort bestaat niet meer. We weten niet wanneer of waarom de Fransen weggingen. Ze kwamen van Saint Kitts. Daar woonden ook Engelsen, en Kalinago. De Kalinago woonden er het eerst. Maar zij werden bijna allemaal door de Engelsen en Fransen vermoord. De overlevenden moesten naar Dominica en Anguilla.

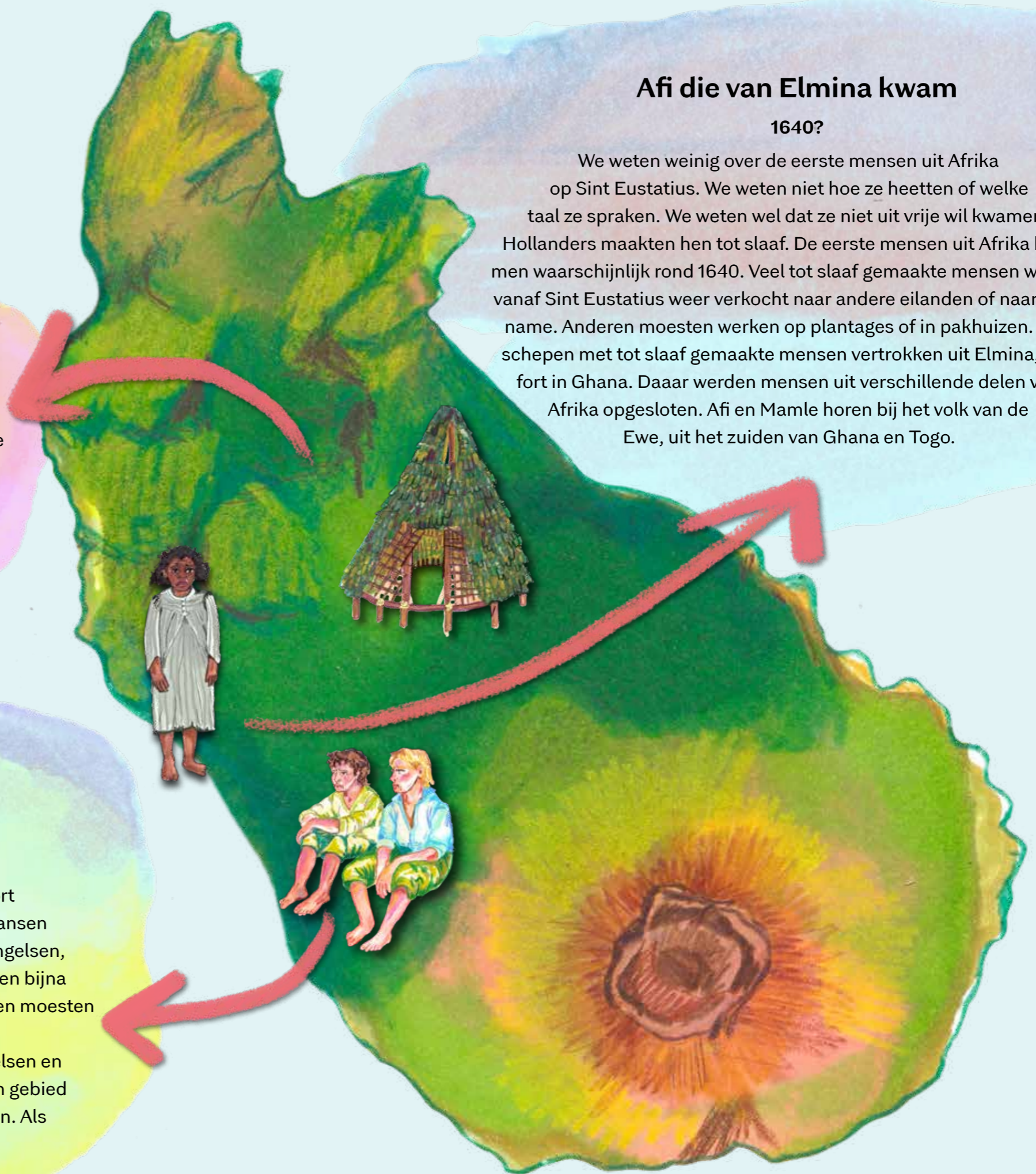
Daarna vochten de Engelsen en Fransen met elkaar. De Engelsen en Fransen haalden jonge mannen uit Europa naar het Caribisch gebied om te werken. Ze moesten hard werken en kregen geen loon. Als ze in leven bleven, kregen ze na vijf jaar een stuk land.

We noemen dat contractarbeid.

Afi die van Elmina kwam

1640?

We weten weinig over de eerste mensen uit Afrika op Sint Eustatius. We weten niet hoe ze heetten of welke taal ze spraken. We weten wel dat ze niet uit vrije wil kwamen. Hollanders maakten hen tot slaaf. De eerste mensen uit Afrika kwamen waarschijnlijk rond 1640. Veel tot slaaf gemaakte mensen werden vanaf Sint Eustatius weer verkocht naar andere eilanden of naar Suriname. Anderen moesten werken op plantages of in pakhuizen. Veel schepen met tot slaaf gemaakte mensen vertrokken uit Elmina, een fort in Ghana. Daar werden mensen uit verschillende delen van Afrika opgesloten. Afi en Mamle horen bij het volk van de Ewe, uit het zuiden van Ghana en Togo.

Kleine Kijker

Het verhaal van Jacob van de Lynch Plantation

Er zeilt een vreemd schip de haven binnen, precies als ik op de kade sta uit te kijken. Kleine Kijker, dat ben ik. *Wat heeft dat schip voor gekke vlag?* Die heb ik nog nooit gezien. Ik knijp mijn ogen dicht tegen de zon. Het lijkt een Engelse vlag maar ik zie rode en witte strepen. Die heeft de Engelse vlag niet.

Zal ik naar Fort Oranje gaan? Misschien heeft de commandant het schip al gezien en heeft hij mijn hulp nodig. De commandant heeft mijn naam bedacht: Kleine Kijker. Hij wil soms weten wat ik zie. Dan mag ik in het fort naar binnen en door zijn verrekijker kijken, naar schepen op de zee.

‘Iedereen heeft een talent,’ zegt mijn moeder altijd. Mijn talent zijn mijn ogen. Ik zie iedere vlek op het tafelkleed, de kleinste kolibrie in de hoogste boom, en ik zie een schip op zee het eerst van iedereen. Als ik aan de commandant vertel wat ik zie, geeft hij me vaak iets lekkers: een *johnny cake*, *banana fritters* of een snoepje. Soms geeft hij me een muntstuk. Een keer kreeg ik zelfs een *blue bead*! Toen was ik écht blij! Want de blauwe kralen brengen geluk. Dat weet iedereen.

Het schip komt langzaam dichterbij. Zo snel als ik kan, loop ik naar Fort Oranje. Ik ren door de drukke straat van de benedenstad naar het Slavenpad. Bijna struikel ik over vier biggetjes die los op straat lopen.

‘Mr. Jackson, pas op die varkens!’ roep ik tegen de verkoper.

‘Jij hebt toch zulke goede ogen? Let zelf op!’ schreeuwt Mr. Jackson terug. Hij is een rijke koopman van Saint Kitts. Soms doe ik klusjes voor hem. Overdag verkoopt hij varkens, vee en suikerriet. Maar ’s nachts, als niemand kijkt, verkoopt hij buskruit – poeder om kanonnen mee af te schieten. Mr. Jacksons pakhuis zit er vol mee.

De straat langs de baai is smal en altijd vol mensen. Van over de hele wereld komen er schepen naar Statia. Om me heen hoor ik Engels, Nederlands, Spaans,

Frans, Portugees, Papiaments, en andere talen die ik niet ken. De hoge pakhuizen staan vol met koffie, katoen, tabak en suiker. En voor de winkels stallen winkeliers hun koopwaar uit: zijden jurken, Perzische kleden, kanten handschoenen, gouden sieraden, rollen scheepstouw, koperen potten en pannen, leren laarzen, kruiken met wijn, bier of jenever, houten vaten met rum. En iedereen, écht iedereen op straat, rookt een pijp. Behalve ik dan. Ik ben nog maar elf.

Hijgend kom ik bij het Slavenpad. Ik klim over het steile pad naar de bovenstad. Daar is het stil. Hier wonen de rijke mensen, de mensen van het bestuur. Het grootste huis is van de familie Donckers. Het heeft twee verdiepingen en een balkon. Daarnaast staat het huis van gouverneur De Graaff. Dat huis is ook niet klein. Het staat vlak bij het fort. Voor de poort van het fort zie ik de commandant, mijnheer Ravené. Hij kijkt zoekend om zich heen. Mijn wangen worden warm van blijdschap. Hij zoekt naar mij! Ik zwaai naar hem en roep: ‘Mijnheer Ravené!’

Hij zwaait terug en houdt de poort al voor me open.

‘Kleine Kijker! Daar ben je!’ zegt hij.

Eigenlijk heet ik Jacob. Ik woon bij mijn moeder, op de *Lynch Plantation*. Zij moet daar op het land werken. Ze is niet vrij. Wie mijn vader is, dat weet ik niet. Mijn moeder zegt dat het niet belangrijk is. Maar door mijn vader ben ik wél vrij, zegt ze. Ik snap niet precies hoe dat kan maar ik ben de enige op de *Lynch Plantation* die vrij is. Als ik groot ben, en rijk, dan koop ik mijn moeder ook vrij. Dat is mijn droom.

De poort van het fort slaat met een dreun dicht. Ik loop achter de commandant aan de binnenplaats over. Hij tilt mij op de muur en geeft mij zijn verrekijker.

‘Moet ik naar het schip kijken met die rare vlag?’ vraag ik.

‘Dat heb je al gezien, Kleine Kijker!’ zegt de commandant.

Ik richt de kijker op het schip, dat ik nu goed kan zien. Ik spel de letters van de naam op de boeg van het schip: ‘A, N, D, R, E, W...’ Mijnheer Ravené heeft mij een beetje leren lezen. ‘D, O, R, I, A. Het schip heet *Andrew Doria*,’

‘Dat schip ken ik niet,’ zegt de commandant. Hij wrijft over zijn voorhoofd. ‘En die vlag?’

‘Ik zie de Engelse vlag. In de linkerhoek. Maar ik zie ook witte en rode strepen.’

‘Hoeveel strepen tel je, Kleine Kijker?’ vraagt de commandant.

‘Ik weet het niet zeker. Dertien?’

De commandant kijkt opzij naar mij. ‘Ai, ai, dertien strepen,’ mompelt hij. ‘Dit is een probleem, Kleine Kijker. Dit is een probleem.’

‘Ik zie ook kanonnen, meneer.’

‘Kanonnen? Is het een oorlogsschip?’

‘Het lijkt een gewoon schip. Maar ik zie ook kanonnen. Het lijkt of ze er een aan het laden zijn.’

‘En Kleine Kijker, kan je zien...’

BAM!

Ik kan de commandant niet verstaan door de enorme knal. Het doet pijn aan onze oren. De *Andrew Doria* heeft het kanon afgevuurd! Het is geen echt schot, maar een saluutschot. Als een schip zo’n schot afvuurt, moet de commandant antwoorden. Hij moet ook schoten afvuren. Daar zijn allemaal regels voor.

Commandant Ravené wrijft weer over zijn voorhoofd en praat in zichzelf: ‘Vreemd! Heel vreemd! Waar komt dit schip vandaan? Is dit een oorlogsschip of niet? Hoe moeten we het begroeten?’

‘Ze gaan zo een tweede schot afvuren, commandant,’ zeg ik.

Hij luistert niet. ‘We moeten dit aan de gouverneur vertellen, Kleine Kijker. Loop met me mee. Jij kan zeggen wat je gezien hebt.’

In de baai klinkt weer een harde knal: een nieuw saluutschot. Ravené draait zich om. Hij loopt over de binnenplaats naar de poort. Ik moet hollen om hem bij te houden. Naar het huis van de gouverneur! Ik was daar nog nooit. Hoe zal dat eruit zien?

Wordt vervolgd

Op bezoek bij de gouverneur

Het verhaal van Jacob van de Lynch Plantation - 2

Ik ren achter mijnheer Ravené aan. Hij wil met gouverneur De Graaff spreken over het schip met de rare vlag in de haven, de *Andrew Doria*. Het schip vuurt saluutschoten af. BAM...! En weer één: BAM!

De commandant schudt zijn hoofd. Het zweet loopt van zijn voorhoofd. Het huis van de Gouverneur is vlak bij het fort. Mijnheer Ravené wacht niet bij de deur. Hij loopt gewoon de eetkamer binnen. Gouverneur De Graaff is nog maar net uit bed. Hij zit met zijn vrouw aan een grote ontbijttafel. Op de tafel ligt een mooi wit tafelkleed. Daarop staat een grote schaal met vers fruit. Ik zie jam, maïspap, gezouten vis, vers gebakken brood, en ook een heerlijke zoete-aardappelpelcake. De gouverneur en zijn vrouw eten van porseleinen borden, met zilveren messen en vorken. Ze drinken tamerinedesap uit glazen van kristal. Zo'n ontbijt wil ik ook wel!

Ik heb veel verhalen gehoord over gouverneur De Graaff. Hij denkt alleen aan zichzelf. Iedereen moet doen wat hij wil. Of je nu zwart bent of wit. Of licht getint, zoals ik. Iedereen op Statia moet luisteren naar de gouverneur! Want hij heeft geld en macht. Wie niet luistert, krijgt een boete. Laatst moesten we lachen. Toen kreeg de slager een boete omdat hij de vrouw van de gouverneur geen korting wilde geven. Zo kinderachtig.

De gouverneur is niet blij als de commandant binnenloopt. Hij kijkt zuur.

‘Ravené? Wat doe je hier? Het nog vroeg. Ik zit aan mijn ontbijt.’
BOEM! Weer een saluutschot. De kristallen glazen rinkelen op de tafel.

‘Neemt u mij niet kwalijk gouverneur. Er ligt een schip in de baai met een onbekende vlag. Het vuurt saluutschoten af.’

‘Ik dacht al dat ik iets hoorde,’ zegt de gouverneur. Hij pakt een stuk cake.
‘Waar komt het vandaan? Wat is het voor schip?’

‘Dat is het probleem, gouverneur. We weten het niet.’

De gouverneur neemt een hap van zijn cake. Hij trekt zijn wenkbrauwen op.
‘We weten het niet? We weten het niet? Hoezo? Een schip is een schip. Een vlag is een vlag.’ Zijn stem klinkt ongeduldig.

‘Ik snap uw vraag, gouverneur, ik snap uw vraag,’ zegt de commandant. Dan zegt hij: ‘Ik heb deze jongen meegenomen. Hij kan goed kijken. Hij kan vertellen wat hij heeft gezien.’ Ravené geeft mij een duw. Zelf doet hij een stap naar achteren. Iedereen kijkt naar me. Ik word helemaal warm.

‘Mijnheer de gouverneur.’ Mijn stem trilt. Ik draai mijn hoofd en kijk naar de commandant. Die geeft me een knipoog. Ik haal diep adem en zeg: ‘Het schip heet de *Andrew Doria*. Het *lijkt* een gewoon schip. Maar het heeft ook kanonnen. De vlag *lijkt* op de Engelse vlag. Maar ik zie ook verschillen. Ik zie een kleine Engelse vlag in de hoek en ook dertien witte en rode strepen.’

‘Dertien strepen? Zegt hij *dertien strepen*?’ De gouverneur kijkt niet naar mij maar naar de commandant.

‘Jazeker gouverneur,’ zegt Ravené.

‘Wat denkt u over dit schip?’ vraagt de gouverneur.

‘Ik weet het niet, gouverneur. We zagen deze vlag nog nooit. Het kan een schip uit Amerika zijn. En het heeft kanonnen aan boord. Nu er oorlog is tussen Engeland en de dertien Amerikaanse staten...Nu zitten wij ertussen.’

BAMMMM! Weer een saluutschot.

De gouverneur verslikt zich door de knal bijna in zijn cake. Hij is even stil. Dan zegt hij: 'Volg de regels. Begroet dat schip als een vrachtschip uit een bevriend land. Antwoord met twee schoten minder dan dat het schip afvuurt.'

'Tot uw orders, gouverneur.' Ravené en ik willen de eetkamer verlaten. Maar dan vraagt de vrouw van de gouverneur: 'Is dit wel verstandig Johannes?'

De commandant blijft met een ruk staan. De gouverneur verslikt zich in zijn cake. Vrouwen praten nooit als mannen over werk praten. Het gezicht van de gouverneur wordt rood. 'Judith! Houd je erbuiten!'

De vrouw van de gouverneur praat gewoon door. Ze zegt: 'Johannes de Graaff, deze jongen ziet een vlag met *dertien* strepen. Er zijn *dertien* opstandige staten in Amerika. Misschien is dit hun vlag? Jij weet ook dat het oorlog is tussen die *dertien* Amerikaanse staten en Engeland. Als je het schip officieel begroet, betekent het dat je die dertien staten als een land erkent. Je erkent hun onafhankelijkheid. Dat heeft geen land op de wereld gedaan. Johannes! Niemand! Wil je dat? Wil je de eerste zijn? Statia kan veel problemen krijgen! Engeland zal boos zijn. En Holland ook. Je hebt al veel problemen met die smokkel in buskruit. Wil je dit risico nemen?'

Het is doodstil in de eetkamer.

'Judith, liefje, luister...' De gouverneur probeert vriendelijk te klinken. 'Iedereen wil dat de *Golden Rock* de *Golden Rock* blijft. We moeten ook aan de handel denken, begrijp je?' Hij wacht niet op haar antwoord. 'Wij doen niets verkeerd. We begroeten het schip niet als *oorlogsschip*. We begroeten het als een gewoon *schip*. Er is géén probleem, Judith!' Met zijn servet veegt de gouverneur de kruimels van zijn mond. Hij schenkt zichzelf een kop koffie in en roept: 'Ravené, nodig de kapitein van de *Andrew Doria* uit. Laat hem vanavond naar mijn huis komen.' Tegen zijn vrouw zegt hij: 'Judith, we maken een groot feest van dit bezoek.'

Mevrouw De Graaff zegt niets meer. Rolt ze even met haar ogen?

Als we op straat staan, horen we weer een saluutschot. En voor we het fort binnengaan nog twee. In totaal vuurt de *Andrew Doria* dertien schoten af. De commandant geeft opdracht om elf schoten af te vuren van het fort. Dan stuurt hij zijn soldaten naar de haven. Ze nodigen de kapitein uit voor een bezoek aan de gouverneur.

Mijnheer Ravené klemt zijn kiezen op elkaar. 'Kleine Kijker,' zegt hij zachtjes tegen mij. 'Ik ben bezorgd. Het is gevaarlijk wat de gouverneur doet. Snap je dat?'

Ik knik. Maar ik snap het niet echt.

De commandant legt het nog een keer uit. 'Mevrouw De Graaff heeft gelijk. De *Andrew Doria* is misschien een oorlogsschip. Een oorlogsschip uit Amerika. Jij telde dertien strepen op de vlag. En er zijn dertien Amerikaanse staten in oorlog met Engeland. We hebben het schip officieel begroet. En de gouverneur gaat een feest geven voor de kapitein. Kleine Kijker, als de Engelsen dit horen... Ik weet niet wat er dan gebeurt.'

'Waarom doet de gouverneur dit dan, mijnheer Ravené?'

'Ik weet het niet. Ik weet het niet. Misschien is het de handel? Amerikanen kopen hier wapens en buskruit. Dat is verboden maar het gebeurt.'

Ik weet heus wel wat er 's nachts op Statia gebeurt. Dan wordt er stiekem buskruit verkocht. Het mag niet maar je verdient er veel geld mee.

Ravené haalt zijn zakdoek uit zijn zak. Hij veegt het zweet van zijn hoofd. 'Ik weet het niet, Kleine Kijker. Ik verwacht problemen!' Uit zijn andere hand haalt hij een muntstuk. Dat geeft hij aan mij. 'Je hebt me vandaag goed geholpen. Geef dit maar aan je moeder. Zeg tegen haar dat ik haar binnenkort kom opzoeken.'

Ik stop de florijn in mijn zak. Een munt voor mijn spaarpot. Een munt voor mijn droom. Ik ren de hele weg naar huis.

Oorlogsschepen in de baai

Het verhaal van Simha Swaan,
de dochter van Aaron Lopez

‘Simha Swaan, geen kleren aan! Simha Swaan geen kleren aan!’ roepen Gideon en zijn vrienden. Swaan doet of ze de jongens niet hoort. Maar ze hoort alles. Waarom doen ze dat? Waarom plagen ze altijd haar? Omdat ze geen broers of zusjes heeft die voor haar vechten? Of omdat haar haar blond is, en niet bruin of zwart, zoals het haar van de andere kinderen in de synagoge? Zijn ze soms jaloers op de grote winkel van haar vader? Swaan weet het niet.

Niet reageren. Niet wegrennen. Niet klagen bij de grote mensen. Dat heeft Jacob, die voor haar vader werkt haar geleerd. ‘Geef ze niks, juffrouw Swaan!’ zegt hij, ‘dan houden ze op.’ En hij zegt ook: ‘Altijd een rechte rug!’ Dus als Gideon achter Swaan aanloopt en met steentjes gooit, trekt ze haar schouders naar achteren en loopt rustig naar de winkel van haar vader. De deur klemt. Ze moet hard duwen. Dan hoort ze het belletje. Ze kan weer ademen. Is Jacob er?

Jacob is al zestien. Ze mag niet met hem praten van haar vader. Maar als haar vader er niet is, doet ze het toch. Ze vertelt Jacob over de vervelende jongens van sjoel. En ze praten over kolibries in de tuin, en over de jonge poesjes bij Jacobs moeder op *Lynch Plantation*.

Maar Jacob is er niet.

Swaan geeft haar vader een kus en kruipt in haar hoekje van de winkel. Ze trekt haar benen op onder haar rokken en kijkt naar haar papai. Hoe hij praat en praat en praat. Aaron Lopez praat de hele dag. Hij praat met klanten, met handelaren, met de mensen van het bestuur, de mannen uit de sjoel, de soldaten van

de compagnie. En als er niemand is, dan praat hij met zichzelf. Als hij praat, gaan zijn handen alle kanten op.

Vandaag praat hij over de orkaan van vijf maanden geleden. Hij vindt dat het bestuur te langzaam werkt. Ze hebben bijna niets van de schade hersteld. En er was zó véél kapot! Zo’n storm hadden ze op het eiland nog nooit gehad. Niets stond nog op zijn plaats toen het voorbij was.

Swaan wil liever niet meer aan die storm denken, want dan komt Sarah in haar hoofd. En in haar dromen, en dan wil ze met Sarah spelen als ze wakker wordt. Maar tijdens de storm vloog het dak van Sarah’s huis en Swaan wil niet denken aan wat er toen gebeurde. Sarah kan beter buiten haar hoofd blijven, veel beter.

Ze staat op en gaat vegen.

Een uur later houdt papai eindelijk zijn mond. Hij gaat achter de houten tafel zitten en pakt zijn ganzenvaar en zijn dikke boek. Hoeveel heeft hij verdiend vandaag? Hoeveel kilo suiker heeft hij verkocht? Wat moet er besteld worden? Hoeveel liters rum? Hoeveel tabak is er nog? Als hij klaar is met tellen, is de zon bijna onder. En dan komt het moment waar Swaan zo van houdt. Haar vader pakt de sleutel, doet de deur wijd open, en maakt een diepe buiging voor haar.

Swaan steekt haar neus in de lucht en loopt de winkel uit. Met een deftige stem zegt ze: ‘Doe jij de deur op slot, Aaron?’

En haar vader zegt: ‘Zoals u wil, mevrouw Lopez, zoals u wil.’ Hij maakt weer een buiging. En dan lachen ze samen, Swaan en papai. Gearmd lopen ze naar huis.

Die avond vraagt Swaan aan tafel: ‘Mag ik morgen weer mee naar de winkel, papai? Ik kan je helpen tellen?’ Hij knikt. Het mag!

‘Zorg dat je klaarstaat als ik uit sjoel kom,’ zegt hij. De synagoge bedoelt hij. Daar gaat hij bijna elke dag heen voor het ochtendgebed.

‘Tabitha heeft vandaag *corn bread* gebakken,’ zegt haar moeder. ‘Dat kunnen jullie morgen meenemen om tussen de middag te eten.’

De volgende dag is Jacob wél in de winkel! Swaan wil dansen, zo blij is ze. Maar in plaats daarvan knikt ze naar Jacob. Als papai niet kijkt, geeft Jacob haar een knipoog. Swaan draait haar hoofd snel weg. In de middag gaat haar vader in de

kamer achter de winkel overleggen met mijnheer Jennings. Die handelt in tabak en is een van de rijkste mannen van Statia. Hij laat het *corn bread* op tafel staan.

‘Swaantje, eet jij zelf wat?’ zegt hij.

Swaan pakt een stuk brood en schept water uit de ton. Ze loopt naar buiten. Aan de achterkant van de winkel staat een bankje. Vanaf de straat kun je dat niet zien. Je kijkt uit over de zee. Wat ze hoopt, gebeurt. Jacob komt naast haar zitten.

‘Wil je ook brood van Tabitha?’ vraagt ze.

‘Lekker!’ zegt Jacob. ‘Dank u, juffrouw Swaan.’

Samen eten ze het brood en kijken uit over zee. De baai ligt vol met schepen. Het zijn er wel honderd. Jacob vertelt haar over de keer dat hij het schip zag met de rare vlag. En dat mijnheer Ravené hem meenam naar het huis van de gouverneur. ‘Ik was toen net zo oud als u, juffrouw. Ik was toen nog een *Kleine Kijker*. Oh, het was zo spannend allemaal! Dat ontbijt van de gouverneur vergeet ik nooit meer.’

Swaan weet het ook nog: ‘Iedereen praatte erover, over die saluutschoten. Papai kwam midden op de dag thuis. Hij riep de hele tijd “De gouverneur is gek geworden!”’ Ze beweegt haar handen net als haar vader doet. Jacob moet lachen. Swaan krijgt het weer heel warm.

Jacob zegt: ‘Mijnheer Ravené ging bijna dood van zenuwen. Hij zei elke dag dat hij bang was voor oorlog.’

‘Papai was óók bang voor oorlog. Dat is hij nog steeds.’

‘Ik snap je papai wel. In Holland waren ze ook boos. De Graaff moest naar Amsterdam komen om uit te leggen wat hij gedaan had.’ Jacob begint weer te lachen. ‘Maar toen zei de gouverneur dat hij zo’n buikpijn had.’

Swaan lacht mee. ‘Ja, en dat het te koud is in Holland in de winter.’

‘En dat zijn kind kiespijn had.’

‘Hij ging pas twee jaar later naar Holland!’ zegt Swaan. ‘Papai hoopte dat ze hem zouden ontslaan. Hij heeft een hekel aan de gouverneur. Maar hij kwam gewoon weer terug.’

‘Voor ons maakt het niet uit wie er de baas is,’ zegt Jacob. ‘Voor ons zijn ze allemaal even slecht.’ Zijn ogen dwalen over zee. ‘Mijnheer Ravené was de enige die altijd aardig voor me was. Mijnheer Ravené en u, juffrouw Swaan.’

Swaan wuift met haar hand voor haar gezicht.

Stil eten ze het brood van Tabitha en kijken ze naar de zee. De zon staat bijna

op zijn hoogst. Aan de horizon verschijnen kleine stipjes. Die worden langzamer groter.

Opeens staat Jacob op. Hij buigt zijn hoofd naar voren. Swaan ziet hem turen. ‘Juffrouw Swaan, kijk! Die stipjes. Wat zijn dat voor schepen?’

Swaan knijpt haar ogen tot spleetjes. Zij ziet alleen maar stippen.

‘Zijn dat geen oorlogsschepen?’

Opeens heeft Swaan het niet meer warm. Haar keel voelt droog.

Als het oorlogsschepen zijn, dan zijn het er veel.

‘U moet uw vader halen, juffrouw Swaan. Hij moet dit ook zien.’

Swaan holt naar de winkel. De bel klingelt hard. Ze rent naar de achterkamer en bonkt op de deur. ‘Papai, kom kijken! We zien oorlogsschepen in de baai!’ schreeuwt ze.

Meteen stormt haar vader naar buiten. Swaan kan zien dat hij geschrokken is. En ook mijnheer Downings Jenning kijkt bezorgd. Ze lopen naar het bankje achter de winkel. Jacob heeft gelijk. Er zeilt een grote vloot de baai binnen. Ze tellen zestien oorlogsschepen. In de masten wapperen Engelse vlaggen. En in de baai ligt er maar één Hollands oorlogsschip. Het heet *Mars*.

‘Mars!’ snuift haar vader. ‘Dat schip is genoemd naar de God van de oorlog! Maar de Engelsen zijn veel te sterk.’

De Mars lost maar één schot. Het schip krijgt meteen de volle laag maar wordt niet echt geraakt. Daarna is het stil. Op de kade staan nu veel mensen te kijken.

‘Wat is er aan de hand?’ vragen ze. De mensen kijken bezorgd. Iedereen weet dat er te weinig kanonnen zijn op Sint Eustatius, te weinig soldaten, en te weinig oorlogsschepen.

Ze zien allemaal een roeiboort vol Engelse soldaten naar de kade komen. De soldaten klimmen uit de sloep en lopen langzaam in hun dikke uniformen over het steile pad naar boven, naar Fort Oranje.

‘Ik denk dat de gouverneur dit keer heel beleefd is,’ zegt Jacob. ‘Hij heeft vast niet zoveel praatjes als vijf jaar geleden.’

De soldaten gaan het fort binnen. Er gebeurt een half uur helemaal niets. Het is akelig stil op straat. Maar dan kijken ze omhoog...

Op het fort gaat de Hollandse vlag langs de vlaggenmast omlaag.

‘OHHHHHHHHH.’ Alle mensen op de kade maken hetzelfde geluid. Dan wordt de Engelse vlag gehesen.

Swaans papai en mijnheer Jennings praten zachtjes met elkaar. Papai beweegt zijn handen nog meer dan normaal. ‘Wat gaat er gebeuren? Wat moeten we doen?’ zegt hij.

Mijnheer Jennings, die Engels is, lijkt niet zo ongerust: ‘Ik heb vorig jaar spullen aan het leger geleverd,’ zegt hij. ‘Ik gaf een goede prijs. Ik kan vast iets regelen. Verkoop jij buskruit aan de Amerikanen, Lopez?’

De vader van Swaan geeft geen antwoord op de vraag. Hij zegt: ‘We hebben gouden jaren gehad, Jennings. Behalve de orkaan dan. Maar verder, gouden jaren. We zullen zien wat er nu gebeurt.’ Hij loopt de winkel binnen en kijkt naar zijn koopwaar. ‘Ja, ja, ja, gouden jaren,’ mompelt hij. Hij pakt een zakdoek uit zijn broek en veegt zijn handen af.

‘Jacob, sleep zoveel mogelijk naar de kelder. Leg er dekens overheen. Doe de deur op slot en breng me de sleutel.’ Hij neemt zijn telboeken onder zijn arm. En dan zegt hij, alsof het een hele gewone dag is: ‘Mevrouw Lopez, geef me een arm. We moeten gaan! Ze wachten thuis op ons.’

Wordt vervolgd

Proclamaties

Het verhaal van Simha Swaan, de dochter van Aaron Lopez - 2

De moeder van Swaan staat te wachten op de veranda. Ze omhelst Swaan stevig.

‘Lieverd! Daar ben je! Oh, ik was zo ongerust.’

Het is lang geleden dat haar moeder haar knuffelde. Swaan is bijna vergeten hoe het voelt. Ze drukt zich tegen haar moeder aan. Maar mamma laat haar al snel weer los. Ze strijkt met haar hand over papai zijn baard. ‘God zij dank, daar ben jij ook, Aaron Lopez.’

‘Inderdaad daar is hij: de enige echte Aaron Lopez, uw trouwe echtgenoot!’

‘Het is geen tijd voor grapjes Aaron. Vertel me wat er is gebeurd vandaag.’ Ze loopt voor hem uit en doet de deur naar de eetkamer open. ‘Kom, Tabitha heeft eten.’

Swaan mag niet mee naar binnen.

‘Je moeder en ik eten vanavond samen, Swaantje,’ zegt haar vader.

‘Er is voor jou eten in de keuken,’ zegt haar moeder. ‘Na het eten vlug naar bed. Vergeet deze dag. Misschien is morgen alles beter.’

Als Swaan na het eten door de gang loopt, hoort ze haar ouders door de deur. Ze verstaat niet wat ze zeggen. Haar vader broemt en haar moeder fluistert. Ze hoort alleen de hoge stem van haar moeder: ‘Nee, Aaron! Nee!’

Swaan loopt de houten trap op naar haar kamer. Ze gaat met kleren aan op bed liggen. Ze is opeens heel moe. Maar ze wil niet

slapen. Want straks komt Jacob de sleutel van de winkel brengen. Ze staat weer op om uit het raam te kijken. Het begint donker te worden. Vanuit haar raam ziet ze de synagoge, en daarachter de zee. Gideon en zijn vrienden staan voor de sjoel te praten. Die hebben het ook vast over de oorlog. Want oorlog is het. Mensen van het bestuur vertelden dat aan papai toen ze samen naar huis liepen. Het is al maanden geleden gebeurd. Maar op Statia wist niemand dat. *Nu ben ik 12 jaar en heb ik een grote orkaan en een oorlog meegemaakt*, denkt Swaan. Ze ligt weer op bed en probeert Saar uit haar hoofd te houden. Daarom denkt ze aan Jacob. Ze moet echt wakker blijven. Zal ze op de veranda gaan zitten? Om hem op te wachten?

De volgende ochtend zegt haar moeder: ‘Je lag zo lekker te slapen. Met al je kleren nog aan. Ik heb je maar gelaten.’

Het is stil in huis. Papai is naar de winkel. Swaan mag niet naar buiten.

‘Veel te gevaarlijk,’ zegt haar moeder. ‘Ga maar borduren.’

Swaan heeft geen zin om te borduren. Oorlog is saai. Ze mist de winkel en het bankje aan de zee. Ze mist Jacob. Ze mist Sara. Bijna mist ze Gideon en zijn vrienden. En zo blijft dat een paar dagen lang. Maar op de derde dag van de oorlog wordt ze wakker van tromgeroffel. Eerst is het nog ver weg maar het komt snel dichterbij. Swaan rent naar beneden, naar de veranda.

Zes Engelse soldaten marcheren langs het huis. Op de hoek blijven ze stilstaan. Ze plakken een groot vel op de muur. Een van hen gaat naast het plakkaat staan en begint hard te schreeuwen:

Attentie!!

Een bericht van Admiraal Rodney:

Alle inwoners van het eiland moeten onmiddellijk - ik herhaal onmiddellijk - een lijst inleveren met ál hun bezit! Wie dit niet doet, raakt alles kwijt! Op de lijst zet u de plantages, sieraden, zilverwerk, slaven, vee, meubels en paarden die u bezit. Doe dit onmiddellijk! Wie dit niet doet, raakt alles kwijt. Zegt het voort, zegt het voort!

Ze roepen het bericht in het Engels én in het Nederlands. En dan marcheren ze door. Op de volgende hoek hoort Swaan ze weer schreeuwen. Zo brengen ze hun boodschap door de hele stad. Swaan kijkt ze na vanaf de veranda. Ze wilde dat de oorlog weer saai was. Haar familie heeft bijna alles wat de soldaten opnoemen: zilver, sieraden, slaven, meubels, paarden. Gaat die Admiraal Rodney dat afpakken? En wat gebeurt er dan?

Haar moeder komt de veranda op gehold: 'Swaan! Ben je gek geworden? Wat doe je hier? Naar binnen jij!'

Swaan loopt zonder iets te zeggen langs haar moeder het huis in. Ze kiest een klein hoekje in de salon om te gaan zitten. Tabitha en mamma vergeten haar soms als ze daar zit. Ook als papai thuiskomt, houdt ze zich stil.

'Rodney is slim,' hoort ze haar vader zeggen. 'Hij heeft vandaag de Hollandse vlag gehesen. Zo ziet niemand dat we bezet zijn. Als een schip voor anker gaat, komen de Engelsen en pakken alles af. Makkelijk geld verdienen voor Rodney.'

'Wat moeten we doen, Aaron? Kunnen we hier blijven?'

'We moeten wachten Rebekka, en vertrouwen op de Eeuwige.'

'Je hebt gelijk. Wat er ook gebeurt, we hebben elkaar,' zegt Swaans moeder. Ze gaat naast haar man op de bank zitten en dan... kust ze hem op zijn mond! Swaan wou dat ze zich niet verstoopt had in de kamer. Gelukkig kan ze uit de kamer sluipen zonder dat ze haar zien.

Iedere dag komen soldaten nu omroepen. Papai moet steeds een nieuwe lijst inleveren. Wie dat niet doet, raakt alles kwijt, zeggen de soldaten. Maar als je wél doet wat ze zeggen, raak je ook alles kwijt!

Soldaten zoeken de hele dag naar spullen. Ze willen de sleutel van iedere winkel. Ze halen alle pakhuizen leeg. Alle voorraden verdwijnen in Engelse schepen.

De mensen zeggen dat het de schuld is van Rodney. Ze mopperen: 'Dit is niet normaal. Zelfs in een oorlog zijn er grenzen.' Maar iedereen doet wat de Engelsen vragen. Want als je protesteert, dan gaat je zaak in brand. De handelaren, de winkeliers, de mensen van het bestuur, de plantagehouders, ze zijn allemaal in een week al hun geld kwijt. Iedere dag ziet Swaan volwassen mannen die huilend over straat gaan. Zelf mag ze nog steeds niet naar buiten. En Jacob heeft ze niet meer gezien.

Haar vader huilt niet. Hij probeert juist vrolijk te blijven. 'Het zijn maar spullen Rebekka!' zegt hij steeds.

Maar dan komen de soldaten met een nieuw bericht. Een ander bericht. En dan verandert alles. De soldaten marcheren die dag niet door de hele stad. Ze gaan direct naar de synagoge en roepen daar:

Als Swaan dit hoort, krijgt ze een misselijk gevoel. Dit gaat niet meer over spullen. Dit gaat over papai. Waarom moet hij zich melden? Wat gaan ze met hem doen? Waarom moeten alleen joden naar de Waag? Waar is papai nu? Ze heeft hem nog niet gezien vandaag. Hebben ze hem al gepakt? Swaan wil slikken. Maar het lukt niet. Ze wil haar moeder roepen. Er komt geen geluid uit haar mond.

'Swaan, waar zit je?' Haar moeder heeft het bericht ook gehoord. Haar stem klinkt anders dan normaal.

'Hier,' piept Swaan.

'Luister lieverd. Maak je geen zorgen over de proclamatie. Echt, maak je geen zorgen.' Het lijkt of mamma tegen zichzelf praat in plaats van tegen Swaan.

'Waar is papai?' vraagt Swaan.

'Hij zal zo wel komen. Ik verwacht hem voor het middageten.'

Haar moeder pakt Swaan vast. Zoals ze deed toen het net oorlog was. Over Swaans schouder kijkt ze naar de straat. Swaan hoort de stemmen van vrouwen op de straat. Ze roepen de namen van hun mannen.

'Oh kijk, daar is je vader lieverd!' zegt Swaans moeder dan. 'Daar komt hij, samen met Jacob.'

Wordt vervolgd

Ze komen voor papai

Het verhaal van Simha Swaan,
de dochter van Aaron Lopez - 3

Als Swaan Jacob ziet, vergeet ze de oorlog bijna. Wat is hij groot! En wat is zijn rug recht! Ze heeft weer dat dansgevoel. Maar er is geen tijd om blij te zijn. Er moet van alles gebeuren.

‘Op straat en in de winkel zijn we niet veilig meer voor Rodney en zijn soldaten,’ zegt papai. ‘We blijven nu allemaal binnen. En we moeten zorgen dat de soldaten buiten blijven. Jacob is hier om ons te helpen.’

Samen met Jacob sluit hij alle luiken. Die gaan normaal alleen dicht als het gaat stormen. Jacob sleept tonnen water en strozakken naar de kamer. Swaans moeder is ook druk bezig. Maar wat ze doet, weet Swaan niet. Ze loopt steeds van boven naar beneden. En van beneden weer naar boven. Tabitha maakt eten klaar. Niemand let op Swaan. Alleen Jacob trekt af en toe aan haar vlechten. Niet hard of gemeen, gewoon om te plagen.

Als Swaan naar buiten kijkt, ziet ze bekende vaders uit de buurt passeren. Ze hebben een tas bij zich, en hun hoed op. Ze kijken naar de grond. Daar is de vader van Gideon, samen met zijn oom. Achter hem loopt de vader van Sarah. Niemand zegt iets. Iedereen gaat natuurlijk naar de Waag, zoals Admiraal Rodney heeft gezegd, denkt Swaan. Alleen haar vader blijft hier. *Kan dat wel?*

Als de luiken dicht zijn en het eten in de woonkamer staat, zegt papai: ‘Zo. Meer kunnen we niet doen. De soldaten hebben al mijn spullen al. In de winkel is niets meer. Wij blijven in ons huis en laten niemand binnen. Ze laten ons hier met rust.’

Swaan legt haar wang op de arm van haar vader. ‘Maar wat als ze toch komen, papai? Ze zeggen dat je straf krijgt als je niet luistert.’

‘Simha Swaan, ze komen niet! Er gebeurt ons niets.’ Papai legt zijn hand op zijn hart. ‘Dat beloof ik je.’

‘Aaron...’ zegt haar moeder, ‘Aaron...’ Ze schudt haar hoofd.

‘Rebekka, moet ik het ook aan jou beloven?’

Haar moeder zegt dat ze liever op de Eeuwige vertrouwt. Ook al is Aaron Lopez een beste man.

‘Daar heb je gelijk in, Rebekka, Aaron Lopez is een beste man. Ik ken geen betere.’

Haar moeder schudt haar hoofd. ‘Aaron Lopez, jij en je grapjes.’ Ze tikt met haar wijsvinger op zijn neus, alsof hij een kind is. En alsof er niets aan de hand is.

Dan slepen Swaans ouders de grote kast uit de salon naar de gang en zetten die voor de deur. Papai doet de deur van de eetkamer op slot. In de eetkamer is het nu helemaal donker. Ze kunnen niet zien wanneer het nacht wordt. Ze steken kaarsen aan. Zo zitten ze de hele nacht met zijn vijven in de eetkamer: Swaan, haar vader, haar moeder, Tabitha en Jacob. Dat is nog nooit gebeurd.

Swaan weet niet hoe laat het is als ze de soldaten hoort in de straat. Papai hoort ze ook. Hij legt zijn wijsvinger op zijn mond.

‘Ssssst,’ zegt hij. En hij dooft de kaarsen. Swaan kan haar eigen handen niet meer zien. De soldaten komen tot vlak bij hun huis. Ze zijn dronken. Swaan wil niet horen wat ze zeggen. Maar ze wil het ook wél horen.

‘Morgen komen we jullie halen!’

Swaan luistert naar hoe hun voetstappen verdwijnen. Ze hebben het allemaal gehoord. Dat weet ze zeker. En ze weet ook zeker dat haar vader nu niet lacht. De rest van de nacht maakt hij geen grapjes.

De soldaten doen wat ze gezegd hebben. In de ochtend komen ze terug. Ze bonken op de deur. Ze roepen: ‘Aaron Lopez! *Come outside!*’

In de eetkamer houdt iedereen zijn adem in. Niemand zegt wat of maakt een geluid.

‘*We know you are in there!*’ roepen de soldaten. Ze blijven op de deur bonken. Eerst met hun vuisten, dan met iets anders. Het hout van de poort begint te kraken.

En dan zegt Swaans vader: ‘Laten we ze maar koffie geven. Anders gaat de deur kapot.’ Hij doet een kaars aan. ‘*Gentlemen, hold on. Just a moment,*’ zegt hij door de deur. Met Jacob schuift hij de kast weg. Swaan houdt de hand vast van haar moeder. Ze knijpt erin. Alles in haar lijf voelt bang. Ze wil gillen en met haar nagels op de muur krabben. Maar ze staat stil en rechtop in de gang, en ze maakt geen geluid.

Als de deur opengaat, stormen de soldaten naar binnen. Ze willen geen koffie. Ze grijpen papai bij zijn bovenarmen en sleuren hem het huis uit. Zijn voeten slepen door het zand. Mamma holt hem achterna en geeft hem zijn leren tas. De vader van Gideon had net zo’n tas. In de tas zit zijn nachthemd, en zijn talliet, zijn gebedsmantel. Het gaat allemaal zo snel. Voor ze het weten is Aaron Lopez verdwenen.

Vanaf dat moment zegt de moeder van Swaan steeds: ‘Geen zorgen lieverd. Voor je het weet is jouw papai weer thuis.’ Ze wrijft haar handen over elkaar als ze dit zegt.

Jacob vraagt: ‘Zal ik gaan kijken bij de Waag, mevrouw Lopez?’

Mama zegt: ‘Blijf jij maar uit hun buurt Jacob. Help liever Tabitha in de keuken. Swaan en ik zullen gaan. We zullen protesteren. Want dit is niet normaal. Jullie zullen zien, Aaron Lopez is zó weer thuis.’

Aan het eind van de middag praat mamma met de andere joodse vrouwen. Ze ontmoeten elkaar in de synagoge. Swaan mag mee. De moeder van Sarah heeft gehoord dat de mannen ruw en gemeen behandeld zijn. De soldaten hebben wéér naar goud of zilver of sieraden gezocht. Iedereen moest zijn tas inleveren. Ze moesten ook hun kleren uitdoen. Want misschien hielden ze iets verborgen.

Sarah’s moeder zegt: ‘De mannen van Rodney hebben de zomen van alle jassen en hemden opengemaakt. Ze vonden natuurlijk niets. Maar de kleren van onze mannen zijn kapot. En hun eer is vertrapt.’

Swaan denkt aan de mooie jas van haar vader. Arme papai. Hij is altijd zo netjes op zijn kleren.

De moeder van Gideon heeft gehoord dat je eten mag brengen. Zij gaat het morgen proberen. Swaan en haar moeder spreken af om mee te gaan. Als Swaan in bed ligt, merkt ze dat ze de hele dag niet aan Jacob heeft gedacht, en ook niet aan Saar.

De volgende ochtend is er geen zon. De lucht is grijs. Tabitha heeft een visstoof met kokos gemaakt voor papai. De moeder van Gideon heeft maispap. Gideon zelf gaat niet mee naar De Waag. Alle moeders zijn bezorgd over hun zonen. Zijn die veilig? Ze mogen de straat niet op. Gideon staat voor zijn huis en steekt kort zijn hand op. Als hij lacht, lijkt hij best aardig, denkt Swaan.

De vrouwen lopen het pad af naar de haven. Ze zijn niet de enige. Meer vrouwen en meisjes zijn onderweg met eten. Voor de Waag staan dezelfde soldaten die papai uit zijn huis haalden. Nee, niemand mag naar binnen, zeggen ze. Maar over een uur komen de mannen naar buiten. Dan is er ook een proclamatie.

Dat uur is het langste uur uit Swaan haar leven. Het duurt langer dan de héle orkaan. En die duurde lang! Maar dan is het toch zo ver. De mannen komen naar buiten. Ze lopen achter elkaar. Hun hoofden gebogen, alsof ze zich schamen. Ze hebben allemaal een hoed op. Behalve papai. Die is haar moeder vergeten te geven. Swaan knijpt in de hand van haar moeder. Ze wil naar haar vader toe rennen. Ze wil haar armen om zijn middel slaan en haar hoofd op zijn dikke buik leggen. ‘Niet bang zijn pappa, alles komt goed!’ Dat wil ze zeggen. Ze wil dat haar vader haar knuffelt en zegt: ‘Maakt u zich niet druk, mevrouw Lopez. Het komt in orde.’ En dan samen lachen.

Maar ze kan niet naar hem toe. Want tussen haar en papai staan Engelse soldaten met geweren. Een van hen leest een nieuwe proclamatie voor:

Wat betekent *verbannen*? Wat betekent *verbeurd*? Swaan kijkt opzij naar haar moeder. Haar gezicht is spierwit. ‘Mamma, wat gaat er gebeuren? Wat zeggen ze?’ Ze krijgt geen antwoord. ‘Mamma!’ Ze trekt aan de mouw van haar moeder.

Pas nu hoort haar moeder wat ze zegt. Ze draait zich naar Swaan, en pakt haar bij de schouders. ‘Luister Swaan. Zie je dat schip? Je vader gaat aan boord van dat schip. Voor hij vertrekt, moeten wij zorgen dat hij zijn visstoof krijgt, begrijp je? Misschien kunnen we hem even spreken. Dan zeggen we dat alles goed komt! Dat alles goed komt, met ons en met hem. Begrijp je dat?’ Swaan knikt.

De mannen moeten lopen van de soldaten. Haar vader kijkt om zich heen. Zij en haar moeder zwaaien naar hem. Roepen durven ze niet. Aan zijn ogen zien ze dat hij hen ziet. Ze dringen zich door de mensen om bij hem in de buurt te komen. Ze zijn nu vlakbij. Bijna kunnen ze hem aanraken. Er loopt nog een soldaat tussen hen in.

‘Tabitha heeft visstoof gemaakt,’ zegt haar moeder zacht.

‘Dat kan Aaron Lopez wel gebruiken,’ zegt haar vader.

Ze geven hem het eten. De soldaat doet of hij niets ziet.

‘Met ons komt het goed papai,’ zegt Swaan. ‘Met ons komt het goed. Maak je maar geen zorgen.’

‘Goed om te horen, mevrouw Lopez,’ zegt haar vader. Zijn stem klinkt hees.

‘Goed om te horen. Ik ga een paar dagen uitrusten op Saint Kitts en hoop u snel weer te zien.’

Dan geeft de soldaat papai een duw. ‘Vooruit ouwe jood, doorlopen!’

Ze kunnen niet meer met hem meelopen. Ze kunnen alleen maar naar hem kijken. Nog een keer draait haar vader zich om.

Swaan en haar moeder zwaaien zo hard als ze kunnen.

Tijd en plaats: Statia, 1776-1790

Jacob en Swaan en de Golden Rock

1776 - 1781

Witte mensen verdienden op Sint Eustatius veel geld. Ze betaalden bijna geen belasting. Daarom kwamen veel mensen naar Statia om te handelen. Veel Statiaanse handelaren verkochten stiekem wapens en buskruit. Op plantages werd tabak, suiker en katoen verbouwd. Daarom noemden mensen het eiland de Golden Rock. Er woonden rond 1775 wel 10.000 mensen op Statia!

Swaan en de aanval van Rodney

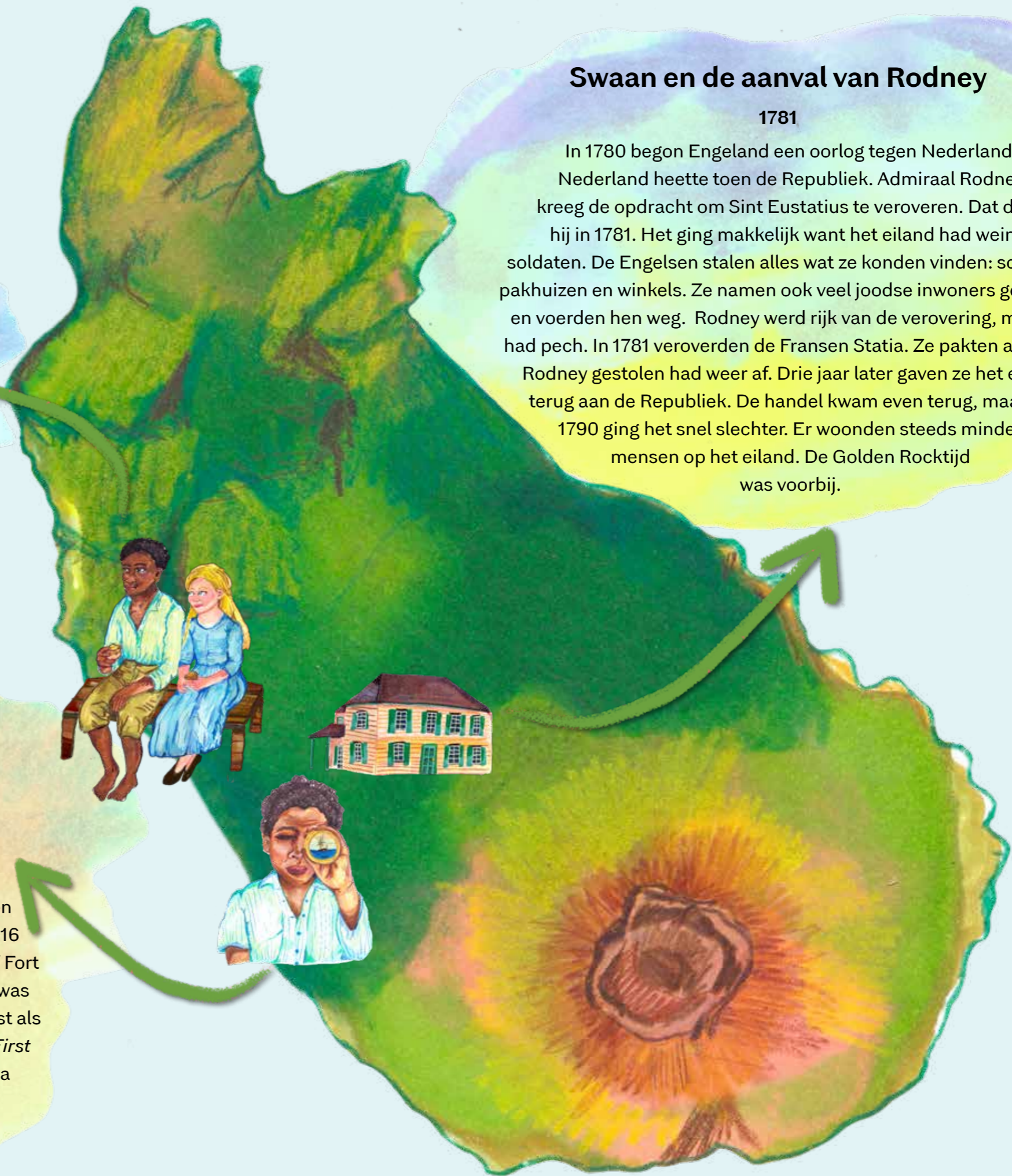
1781

In 1780 begon Engeland een oorlog tegen Nederland. Nederland heette toen de Republiek. Admiraal Rodney kreeg de opdracht om Sint Eustatius te veroveren. Dat deed hij in 1781. Het ging makkelijk want het eiland had weinig soldaten. De Engelsen stalen alles wat ze konden vinden: schepen, pakhuizen en winkels. Ze namen ook veel joodse inwoners gevangen en voerden hen weg. Rodney werd rijk van de verovering, maar hij had pech. In 1781 veroverden de Fransen Statia. Ze pakte alles wat Rodney gestolen had weer af. Drie jaar later gaven ze het eiland terug aan de Republiek. De handel kwam even terug, maar na 1790 ging het snel slechter. Er woonden steeds minder mensen op het eiland. De Golden Rocktijd was voorbij.

Jacob en de First Salute

16 november 1776

In de achttiende eeuw hoorde Amerika nog bij Engeland. Maar de witte Amerikanen wilden zelf een land zijn. Ze wilden vrij zijn van de Engelse koning. Daarom begonnen ze een oorlog. Ze maakten hun eigen leger en bouwden hun eigen schepen. Een van hun oorlogsschepen was de *Andrew Doria*. Op 16 november 1776 kwam het aan in de haven van Sint Eustatius. Vanaf Fort Oranje schoten soldaten met kanonnen om het te begroeten. Dat was bijzonder. Zo werden de Verenigde Staten van Amerika voor het eerst als een nieuw vrij land gezien. Over de hele wereld werd er over deze *First Salute* gesproken. Maar de Engelsen waren woedend. Voor Statia begon een moeilijke tijd.

De verschrikkelijke Mister Moore

Het verhaal van Franky van
de Golden Rock Plantation

‘Franky!’ De stem van Mister Moore galmt door ons huis. Ik zit op de veranda en ik wil mijn oren dichtstoppen.

Ik weet nu al wat Mister Moore zal zeggen: ‘Franky, ga tabak halen.’ Dan moet ik naar Oranjestad lopen en mensen vragen om pruimtabak. Dat is tabak om op te kauwen. Je tanden worden geel en het stinkt. Het is echt smerig spul. Mister Moore kauwt het de hele dag.

‘Franky, verduiveld nog aan toe, kom hier!’ Voor een oude man kan hij nog goed schreeuwen. Verder kan Mister Moore niet veel meer. Hij is halfblind en bijna doof. Hij loopt slecht. Hij heeft veel rimpels en een kromme rug. Volgens mij komt hij nooit zijn haar. Het ziet eruit als touw. Hij zit altijd op zijn stoel voor het raam.

Mijn moeder zegt: ‘Ga maar Franky. Je weet hoe hij is.’

Ik sta op en slof naar het huis van Mister Moore.

Vroeger was zijn huis het mooiste huis van het eiland. Mister Moore had ook het meeste land. De *Golden Rock Plantation* was van hem. Nu ziet het huis er slecht uit. De verf bladdert van de planken. Deuren sluiten niet meer. Verkleurde gordijnen met gaten wapperen door het open ramen naar buiten.

Mister Moore heeft geld genoeg. Maar hij is gierig. En niemand op het eiland wil voor hem werken. Want iedereen heeft een hekel aan hem. Daarom valt zijn huis nu uit elkaar. En op zijn land groeit niets meer. Hij heeft alleen nog wat schapen.

Ik loop zijn veranda op. Zelf zit de oude man binnen, op zijn vaste plek bij het

raam. Hij spuugt een dot tabak naar buiten. Die vieze kwat raakt me bijna. Ik kan net op tijd opzij springen.

‘Franky, ga tabak voor me halen.’

‘Goed, mijnheer Moore,’ zeg ik beleefd. Maar in mezelf zeg ik: ‘Vervelende rotman.’

In het echt zeg ik dat nooit. Maar ik droom vaak dat ik het wel zeg. En nog meer.

Het huis waar mamma en ik wonen is eigendom van Mister Moore. Daarom moeten we klusjes voor hem doen. Ik kan geen nee zeggen. Anders zet hij ons uit huis en waar moeten we dan wonen?

Ik loop het tuinpad af. Van *Golden Rock* naar de stad is het bijna een half uur lopen. Het is zó warm. Bijna elke dag moet ik om die tabak bedelen. Ik vraag het bij de mensen die het in hun tuin verbouwen. Geld om te betalen krijg ik niet. Ik krijg soms wat uit medelijden. Omdat ze mij wél aardig vinden.

Mijn opa zegt: ‘Mister Moore is een slecht mens.’ Hij kan het weten. Want hij heeft de tijd van slavernij nog meegemaakt. En iedereen weet dat Mister Moore de ergste was van allemaal. Van de slaveneigenaren, de *masters*. Dat zeggen alle oude mensen.

Ik loop mijn vaste route naar de stad. Ik weet precies wie ik moet vragen voor tabak. Maar vandaag heb ik pech. Niemand wil me wat geven. Na een uur ben ik het zat.

Zoek het uit, stomme Moore, denk ik. *Ik ga naar opa*. Ik ben gek op opa. Hij woont in het huis van mijn tante. Zij is de zus van mijn moeder. Ze heeft een heleboel kinderen. Ik heb daar veel neefjes en nichtjes om mee te spelen. En een opa om mee te vissen. Ik ga heel graag naar mijn opa en mijn tante. Mijn tante heeft een steenoven. Ze bakt het lekkerste cassavebrood.

Iedereen is blij om mij te zien. Vooral mijn twee kleine nichtjes. ‘Franky!!’

roepen ze. Ze klemmen zich aan mijn benen. Een om elk been. Zo kan ik bijna niet lopen. Ik moet erom lachen.

‘Franky, we gaan net eten,’ zegt mijn tante. ‘Wil je ook?’

‘Ja graag. Wat lekker zeg!’

We zitten met elkaar in de schaduw op de grond. Mijn zeven neven en nichtjes en ik. Opa zit in zijn schommelstoel. Mijn tante geeft ons een stuk cassavebrood. Het is nog warm. We geven één beker verse melk door. Iedereen neemt een slok.

‘Niemand geeft me tabak vandaag,’ zeg ik.

Mijn opa zegt: ‘Ze hebben groot gelijk. Die Moore is slecht.’

Mijn moeder zegt altijd dat mijn opa een zachte man is. Hij heeft mij en mijn neefjes en nichtjes nog nooit een tik gegeven. Hij is al oud, net als Mister Moore. Maar zijn rug is kaarsrecht. En zijn tanden zijn spierwit. Hij kauwt geen tabak. Mijn opa heeft lichtjes in zijn ogen als hij praat. Maar als hij het over Mister Moore heeft, dan worden zijn ogen dof. Zijn stem verandert ook. Hij vindt het moeilijk om over die tijd te praten. Over Mister Moore, en wat die deed. Maar hij probeert het wel. Hij wil ons vertellen hoe het was. Mister Moore was zijn meester. ‘Hij heeft geprobeerd om ons kapot te maken,’ vertelt hij ons. ‘Maar dat is niet gelukt! Want hier zijn we, Franky! Frank en vrij!’ En hij slaat zijn arm om mij heen. ‘Frank en vrij!’ En dan kietelt hij me.

Mijn neef Ralph zegt: ‘Ik hoor dat Mister Moore een graf laat graven op de begraafplaats.’

‘Ik hoop dat de duivel hem snel komt halen,’ zegt opa.

‘Weet je wat ze zeggen?’ vraagt Ralph ons. ‘Dat het een graf is voor hemzelf. En dat die ouwe Moore bang is dat hij levend wordt begraven. Daarom laat hij een geheime gang graven onder zijn graf. Dan kan hij ontsnappen, als hij wakker wordt in zijn kist.’

We vinden dit allemaal heel grappig. Wat een idioot idee.

Opa zucht. ‘Het is heel erg dat ik dit zeg. Maar ik wilde dat ze hem levend zouden begraven. Net goed. Wat die man heeft gedaan...’ En dan gaat hij vertellen.

Wordt vervolgd

Het zwarte schaap van Hercules

Het verhaal van Franky van de Golden Rock Plantation - 2

Mijn opa zit op de veranda in zijn schommelstoel. Hij haalt diep adem. ‘Je moet weten. In die tijd...’ Als mijn opa dat zegt, bedoelt hij de tijd van slavernij. ‘In die tijd mocht een meester zijn mensen net zo veel en zo vaak slaan als hij wilde. En dan bedoel ik écht slaan. Met een tak of een zweep. Veel meesters hadden daar speciaal iemand voor. Een *whipper*. Moet je voorstellen. Je hebt een slaaf om andere slaven te slaan.’ Hij is even stil. ‘Franky, ken je die tamarindeboom voor jullie huis?’

‘Jawel.’

‘Dat was de boom waaraan Mister Moore ons liet vastbinden.’

Die boom is mijn liefste klimboom. Ik voel een rilling op mijn rug.

‘Dan liet hij Hercules de slaven slaan,’ vertelt opa. Want Hercules was zijn ‘*whipper*.’ Wisten jullie dat?’

Dat wisten we ook niet. Hercules kennen we allemaal. Een grote, sterke, aardige man, die nooit veel zegt. Hij geeft me vaak tabak.

‘Hercules vond zijn werk vreselijk. Moore dronk toen ook al veel. En als hij dronken was, dan wilde hij dat er iemand geslagen werd. Hij vond dat leuk om te zien. Maar hij kon onze namen niet onthouden. “Ik heb er ook zoveel,” zei hij dan. Kan je nagaan. Dus hij riep altijd dezelfde naam. Het was altijd Jimmy. Jimmy was een lieverd. Die deed nooit een vlieg kwaad. “Hercules, haal Jimmy,” riep hij dan. En dan kreeg die arme Jimmy ervan langs. Iedereen had medelijden met hem. Maar je was ook blij dat jij Jimmy niet was, snap je?’

We snappen het.

‘De slavernij dreef de mensen uit elkaar, zeg ik je. Het bracht ons samen, maar het dreef ons ook uit elkaar. Moore zei tegen Hercules: “Je slaat hem net zolang tot ik mijn twee sigaren heb gerookt.” Die man is echt puur slecht.’ Opa zucht diep en is even stil. ‘Hercules probeerde altijd zo zacht mogelijk te slaan, met zijn tamarindetak. Maar Moore had dat door. Op een dag zei hij: “Dan slaan we jou toch?” En toen bonden ze Hercules aan de boom. Ze sloegen hem tot het bloedde. Die dingen gebeurden in die tijd.’ Opa slikt. Hij zegt weer heel lang niets. ‘Weet je wat het allerergste was?’ vraagt hij dan.

We weten het niet.

‘Ik kan het bijna niet vertellen. Laat die kleine meisjes het niet horen.’ Ik kijk naar mijn twee nichtjes. Die luisteren niet meer naar opa. Ze spelen samen op het erf.

‘Moore liet ook vrouwen slaan. Zelfs als ze zwanger waren.’

Opa kijkt van ons weg. Ik zie tranen in zijn ogen. ‘Die vuilak liet een kuil graven. Dan moest de vrouw op de grond liggen. Met haar buik in de kuil. En zo kon ze toch geslagen worden. Zonder dat het de baby raakte. Want die baby dat was zijn bezit. Die was geld waard.’

We zijn nu allemaal stil van het verhaal van opa. Wie doet zoiets?

‘Gelukkig zijn wij nu frank en vrij, opa,’ zeg ik dan. Om iets te zeggen.

‘Daar zeg je wat, Franky’ zegt opa. ‘Daar zeg je wat. Maar weet je, Franky. Je opa is toch boos. Ik ben boos omdat die man veel geld kreeg van het bestuur toen wij vrij werden. En wat kregen wij? Wij kregen niets. Ik ben ook boos dat jij voor die man boodschappen moet doen. Begrijp je? Daarom praat ik niet over die tijd. Omdat het me boos maakt. En ik wil geen boze man zijn.’

‘Opa, je bent ook geen boze man!’ Mijn nicht Arabella springt op en slaat haar armen om zijn hals. ‘Je bent de liefste hoor!’

‘Ja opa, je bent de liefste,’ roepen we.

Mijn opa snuit zijn neus en staat op uit zijn schommelstoel. ‘Genoeg verhalen voor vandaag. Ik ga even rusten. En Franky, jij moet naar huis. Straks is het donker.’

Op weg naar huis denk ik aan het verhaal van opa over die verschrikkelijke Mister Moore. Dat ik voor hem moet werken. *Hadden we maar een eigen huis.* Ik hoop dat Mister Moore slaapt als ik thuiskom. Ik wil niet met hem praten, nu al

helemaal niet. Maar uit de verte zie ik dat de oude man voor zijn raam zit.

Ik zie ook iets anders. Achter het huis van Mister Moore loopt iemand. Er is daar een pad dat leidt naar zijn schapenwei. Vroeger had Mister Moore veel schapen in de wei. Maar het worden er steeds minder. Niemand begrijpt waarom. Op het pad loopt nu een man. Hij tilt een groot zwart schaap op zijn schouders. Het is Hercules.

Vanuit de verte hoor ik Mister Moore schreeuwen: ‘Franky! Ben jij dat?’

Hercules antwoordt in mijn plaats: ‘Nee, mister Moore, ik ben het, Hercules.’

‘Oh, ben jij het? Ik dacht dat het die jongen was. Die komt me zo tabak brengen.’

Hercules heeft mij nu ook gezien. Ik schud mijn hoofd. Ik heb geen tabak. Hercules geeft me een knipoog. ‘Ik weet niet of die jongen voor het donker thuis is, mijnheer. Ik zie hem niet op straat.’ Het is fijn dat Hercules me helpt. Maar wat gaat er gebeuren als Mister Moore het schaap op zijn schouders ziet?

Moore zegt: ‘Het lijkt zo donker hier. Wat heb je daar?’

Hercules staat nu precies voor het raam. Hij is groot. Met het schaap op zijn schouders houdt hij het laatste zonlicht tegen. ‘Ik denk dat het gaat regenen, mijnheer. Ik zie een grote zwarte wolk voor de zon. De lucht is donker. Bijna zwart!’

‘Oh, het gaat regenen! Daarom is het zo donker. Ik dacht al, ik zie niks. Maar het is een donderwolk!’

Ik kan mijn lachen bijna niet inhouden. Mister Moore denkt dat het schaap een wolk is.

‘Precies Mister. Een grote zwarte onweerswolk. Ik zou maar snel de ramen sluiten. Tegen de regen,’ zegt Hercules. ‘En gaan rusten.’

‘Daar zeg je wat, Hercules. Die tabak kan tot morgen wachten.’ Mister Moore trekt het luik van het raam dicht. We horen hem naar zijn bed schuifelen.

Nu lachen we samen.

‘Franky, kom morgen bij me. Dan krijg je tabak én schapenvlees,’ zegt Hercules tegen mij. ‘Wat een geluk dat die Moore bijna blind is!’

En ik zeg: ‘Hij ligt nu vast in bed schapjes te tellen.’

We lachen nog harder. Dan draait Hercules zich om. ‘Tot morgen Franky.’

‘Tot morgen, mijnheer Hercules.’

Ik kijk hem na tot hij met zijn zwarte schapenwolk in het donker verdwijnt.

De Knikkerkoning

Het verhaal van Clarence uit Jeems

Mijn zakken staan bol van de knikkers. Ze tikken tegen elkaar bij iedere stap. Ik kan niet wachten tot ik thuis ben. Thuis, dat is in Jeems, mijn dorp bij Zeelandia. Daar ga ik tellen hoeveel knikkers ik heb. Charles en ik hebben de grote jongens flink ingemaakt. Het was echt genieten. Ze zeiden zelfs: ‘Lekker gespeeld, Clarence.’

Eigenlijk is er niets mooiers dan knikkeren. Liever ga ik nooit naar school. Liever doe ik geen klusjes voor mijn moeder. Liever knikker ik de hele dag. Knikkeren is het beste wat er is. Op Statia knikkeren we met knikkers en cashewnoten. Je maakt een cirkel met noten en je probeert met je knikker de noot te raken. Als je die raakt, mag je die pakken. We spelen meestal in het kleine park voor de katholieke kerk.

In het park staan ook altijd oude mannetjes. Ze zeggen dat ze komen om te kletsen. Maar ik denk dat ze komen om naar ons te kijken. Zij knikkerden ook toen ze klein waren. Volgens mij vinden ze het jammer dat ze zelf niet meer kunnen spelen. Ze kijken altijd naar ons. En ze schreeuwen dan heel hard. Ze roepen wat we moeten doen. Of wat we juist niet moeten doen. En ze klappen als gekken als je een mooie worp doet.

Alle oude mannen kennen mij. Omdat ik zo goed ben. Ik ben eigenlijk een beetje de knikkerkoning van Statia. Zo noemen de oude mannen me ook: Clarence Abram, de Knikkerkoning. Als ik langskom, dan buigen ze. Voor het grapje. En dan slaan ze me hard op mijn rug. En ze lachen. Ik doe alsof het me niet interesseert. Maar het is best leuk om de knikkerkoning van Statia van te zijn.

Het liefst speel ik met Charles. Hij is ook goed. Hij is de onderknikkerkoning van Statia. Samen dagen we iedereen uit. En we winnen bijna altijd. We hebben een hele goede tactiek. Charles verdedigt. Ik val aan. Het is ingewikkeld om uit te leggen hoe het spel precies gaat, maar het is echt superspannend.

De nieuwe knikkers in mijn zak geven me een trots gevoel. Ik laat dat niet merken. Maar ik zie dat de mensen op straat naar me kijken. ‘Die heeft veel knikkers gewonnen zeg!’ zullen ze

denken. ‘Die kan goed knikkeren.’ En ze denken vast ook: ‘Het is gelukkig geen opschepper.’ Want ik doe altijd gewoon tegen iedereen. Ik doe niet anders omdat ik toevallig de knikkerkoning ben. Ik ben een gewone jongen. Net als iedereen.

Mijn moeder heeft me vanochtend voor school haar kleine pan meegegeven. ‘Ga zout halen in de winkel, als je uit school komt,’ zei ze. Ze gaf me geen geld. ‘Zeg maar dat het komt.’

Boodschappen doen is niet erg. Maar als je geen geld hebt, is het niet fijn. We doen niet vaak boodschappen. We kopen vooral sprot, van die kleine visjes. Die zijn lekker en niet duur. Opa vangt krabben op de Quill. Die eten we ook. Soms gaan we zelf sprot vangen. Bij Cora Cora. Ik help opa vaak. We hoeven daarom gelukkig bijna nooit naar de winkel.

‘Beetje zout voor in de pan,’ zeg ik tegen Stella. De winkel is van haar. Ik zet het pannetje op de toonbank. ‘Mijn moeder gaat betalen. Later.’ Er is gelukkig niemand in de winkel.

‘Dat is goed Clarence. Lekker geknikkerd?’ Stella heeft mijn knikkers gezien.

‘Ja, best goed gegaan vandaag,’ zeg ik. Ik krijg het zout en loop naar de deur.

‘Fijne dag, mevrouw Stella.’

‘Dag jongen, groeten aan je moeder.’

Van de winkel is het nog een heel eind naar Jeems en het is warm vandaag. Maar de knikkers tikken in mijn zak.

Ik woon met mijn moeder en twee kleine zusjes. Mijn vader is met de walvisvaarders meegegaan. Die komen hier soms langsvaren. Met een grote boot. Helemaal uit Amerika. Dan vragen ze: ‘Wie wil er mee op walvissen jagen?’ Soms gaan er wel twintig mannen mee. Dan gaan ze eerst naar Amerika. En van Amerika mee met de walvisboten. Sommige vaders sturen brieven en geld naar huis. Die van mij niet. Ik denk dat hij heel druk is. En dat hij nog geen walvis heeft gevangen. Als hij een walvis vangt, dan stuurt hij vast en zeker ook geld. Dat zegt mijn moeder. Ze heeft een rimpel boven haar hoofd als ze dat zegt. Laatst hoorde ik haar in de nacht huilen in bed. Ons huis heeft één kamer. Dus ik hoor haar in de nacht.

Ze dacht dat ik sliep. Maar ik hoorde het wel. Ik denk dat ze mijn vader mist.

Als ik Oranjestad uitloop, zie ik een klein jongetje bij het hek van het laatste huis. Kleine kinderen zijn schattig. Dit jongetje al helemaal. Waarom ken ik hem niet? Hij lacht naar me. Ik zet mijn pan neer en haal een knikker uit mijn zak. Ik heb er toch zoveel.

Ik rol de knikker naar het jochie. Hij dribbelt er met zijn dikke billen achteraan. Als hij de knikker maar niet opeet! Ik loop achter hem aan. Het jongetje raapt de knikker op. Ik houd mijn hand voor hem op. Hij legt de knikker in mijn hand. Ik rol de knikker een stukje verder. Hij rent er weer achteraan. Weer geeft hij mij de knikker terug. We rennen met zijn tweeën achter mijn knikker aan. Ik vergeet de tijd.

Naast het huis van het jongetje staat nog een huis. Eigenlijk is het meer een schuur. Opeens zwaait de deur van de schuur open. Er komt een oude vrouw naar buiten. Ik zag haar nog nooit. Ze kijkt heel kwaad. In haar hand heeft ze een riem. Ik kijk om me heen. Ik denk: *wie krijgt er een pak slaag van deze oma? Domme knikkerkoning. Was toch weggerend!* Want de oude vrouw wil mij slaan. Als ik dat begrijp, is het al te laat. De vrouw heeft me stevig bij mijn bovenarm. Ik stribbel tegen, maar de vrouw heeft me goed te pakken. Ze heft haar eigen arm omhoog. Meteen voel ik de riem op mijn rug. Het doet echt pijn. Ze is oud maar ze is nog pittig.

‘Wat heb ik gedaan?’ roep ik, terwijl ik me los probeer te rukken. ‘Zeg me, wat deed ik?’

De oude vrouw zegt niets terwijl ze me een flink pak slaag geeft. Mijn kleine vriend is meteen naar huis gehold. Ik zie hem nergens meer. Ik zie eigenlijk niets meer. Behalve het leer van de riem. En de zon aan de hemel. Bij iedere slag op mijn rug knijp ik mijn ogen dicht. Ik schreeuw van pijn en boosheid. ‘Wat heb ik gedaan?’

Het lijkt heel lang te duren voor de oude vrouw me loslaat. Ze pakt mijn pannetje en stopt het in mijn handen. Dan duwt ze me hard in mijn rug. Ik val bijna om, met pan en al.

‘En nu, hup, naar je moeder! Zal je leren om zo te treuzelen.’ Ze draait zich om en verdwijnt in haar schuurhuis.

Ik moet nog een heel stuk naar huis lopen. Ik knijp mijn ogen dicht tegen de zon, en ik bijt op mijn lip. De knikkerkoning van Statia huult niet. Die kan wel een

paar klappen hebben. Ik voel iets branden in mijn keel. Gewoon je ogen blijven knijpen, zeg ik tegen mezelf. En ik loop kriskras over straat naar huis. Oversteken. Draaien. Oversteken. Draaien. Oversteken. Ik huil niet.

Als ik dit straks aan mijn moeder vertel, dan gaat ze meteen naar die oude vrouw. Dan zegt ze ‘Hé! Kom niet aan mijn kind! Hij deed niks.’

Je krijgt wel eens een klap van iemand op het eiland. Maar dat is als je wat uithaalt met je vrienden. Maar nu was ik alleen. En ik had niks gedaan.

Ik kom thuis en zet het pannetje op de veranda.

Mijn moeder komt naar buiten. ‘Wat is er met jou?’

Ik begin nu tóch te huilen. ‘Ik speelde alleen met dat jongetje. En toen kwam die vrouw. Met een riem. Ze heeft me geslagen!’ Ik huil nu heel hard.

Mijn moeder pakt me bij mijn schouder en draait me om. ‘Kijk nou, Clarence! Je schoolshirt. He-le-maal kapot! Hoe kan dat nou?’

‘Maar...’ Het duurt voor de woorden komen. Ik schok tijdens het praten. ‘Ik – had – niks – gedaan.’ Tussen mijn tranen door kijk ik naar mijn moeder. Ik wil dat ze me vastpakt. Dat ze vraagt: ‘Waar woont die vrouw?’ En dat ze zegt: ‘Ik ga het haar zeggen hoor! Wat denkt ze wel?’ Maar dat doet ze niet.

Ze zegt: ‘Hoe moet je morgen nu naar school? Waarom ben je ook zo laat? Clarence, je weet heel goed, als je klappen krijgt, dan is dat verdiend. De mensen slaan niet zonder reden. En nu is je shirt kapot! Hoe moet dat? Ik ga je straffen, Clarence!’ Ze loopt naar binnen. Ik weet wat er gaat gebeuren. En toch kan ik het niet geloven.

De knikkerkoning van Statia heeft vandaag gewonnen zoals hij nog nooit won. En wat krijgt hij voor beloning? Klappen! Niet een keer maar twee keer! Zal ik wegrennen? De tuin uit? Naar zee? Daar blijven tot het donker is? En dan hopen dat mijn moeder geen zin meer heeft om te slaan?

Ik denk te lang. Mijn moeder komt weer naar buiten. Ze heeft tranen in haar ogen. Maar geen riem in haar hand. Ze kijkt naar me. Ze slaat haar handen voor haar ogen. ‘Clarence, baby, vandaag kan ik niet slaan. Ik ben moe. Ik doe het niet. Ik kan het niet.’ Ze pakt me bij mijn schouders en trekt me zachtjes tegen zich aan.

Ik leg mijn hoofd in het kuiltje boven haar middel. En ik huil. Ik kijk niet omhoog. Maar ik voel dat zij ook huilt. Zo staan we daar in de tuin voor het huis. Terwijl de zon ondergaat.

‘Kom,’ zegt mijn moeder. ‘Doe dat shirt uit. Ik maak de lamp aan en kijk of ik je shirt schoon en heel krijg. Dan ga jij op je zusjes passen.’

Onze lievelingsfeesten

Het verhaal van Charles uit Oranjestad

Vandaag heb ik zo gelachen op school met Clarence en Clasina. We hielden een feestwedstrijd!

Ik heet Charles. Maar ze noemen me Skinny. Je snapt wel waarom. Ik ben elf jaar en wordt snel twaalf. Clarence is mijn beste vriend. Hij is al twaalf. Hij is de knikkerkoning van Statia. En ik ben de onderkoning. Iedere dag knikkeren we samen. Ik heb een heleboel broertjes en zusjes. Vier broers en drie zusjes. Ik ben de oudste. Mijn vader werkt iedere dag op ons land. Als ik wakker word, is hij al vertrokken. Hij komt pas thuis als het donker is. We hebben koeien, varkens en ezels. En we verbouwen van alles: cassave, suikerriet, zoete aardappels, avocado, pinda's en nog veel meer.

Mijn moeder heeft een bakkerij midden in de stad. Zij staat vroeg op. Ik ook trouwens. Want ik bezorg de broden. Ik doe dat iedere ochtend. Het is altijd haasten. Misschien loop ik daarom altijd zo snel. Ook als de zon op zijn heetst is. Dan zegt Clarence altijd: 'Beetje rustig Skinny. Straks smelten we.' Of, als hij me wil pesten: 'Ben je bang voor de politie, of zo?'

Soms kom ik toch te laat. Hoe hard ik ook loop. Dan moet ik te veel broden rondbrengen. Dat was vandaag ook zo. Ik was te laat, net als Clarence. Die moest zijn opa helpen op het land. Omdat ik te laat was, mocht ik niet naar binnen. Ik moest op het bankje voor de school zitten. Als je geluk hebt, mag je om tien uur naar binnen. Maar soms moet je tot de middag buiten wachten.

We zaten net op het bankje toen Clasina kwam aanhollen. Zij zit ook bij ons op school. Ze is tien en heel grappig. Ze komt ook vaak te laat. Ze zei alleen maar: 'Echt mijn best gedaan hoor.' Clasina moet ook thuis veel helpen. Bijna alle kinderen op onze school hebben thuis werk. Het was eigenlijk best gezellig op ons bankje. Het is bijna Kerstmis. Daar verheugen we ons op.

‘Honderd procent dat Kerstmis het beste feest van allemaal is,’ zei Clarence. Clasina vond dat onzin: ‘Jij moet niet zo dom praten, jij. Hoe weet jij dat nou?’

‘Honderd procent is Kerst het beste,’ zei Clarence nog een keer.

Ik zei: ‘Het is toch geen wedstrijd? Ik hou van alle feesten van Statia.’

Maar Clarence zei: ‘Kerstmis is gewoon het beste. Dat weet iedereen.’

Clasina en ik lachten hem uit. Maar wel zachtjes. Anders hoorden ze het binnen. Toen kreeg Clarence een idee: ‘Waarom houden we geen feestwedstrijd?’

‘Een feestwedstrijd?’

‘Iedereen zegt wat zijn lievelingsfeest is en waarom. En daarna stemmen we.’

Clarence was heel tevreden met zijn plan. Clarence is altijd erg tevreden met Clarence.

‘Charlie, jij bent eerst. We doen op alfabet’, zei hij.

Daar moesten we nog even over nadenken. Al onze namen beginnen met een C. Maar Clarence had gelijk.

‘Oké,’ zei ik, ‘ik begin.’

Clarence zei: ‘Je moet echt mooi praten en zo. Het is een wedstrijd. En rechtop staan. Maar wel zachtjes!’

Ik stond op en fluisterde: ‘Dames en heren!’

Clasina en Clarence moesten lachen.

‘Dames en heren. Het beste feest op Statia is natuurlijk ...’ Ik deed alsof ik op een trommel sloeg. Dat vonden Clasina en Clarence grappig.

‘Koninginnedag! Wat is er beter dan Koninginnedag? Ik zeg: Niets! En waarom? Dat komt natuurlijk door de ezelraces. Heel Statia staat op zijn kop bij de ezelraces. Deze jongen,’ zei ik, en ik klopte mezelf op de borst, ‘werd vorig jaar gewoon tweede, samen met zijn wereldzeel Moto!’

‘Tweede ja!’ zei Clarence. ‘Als je mij op Moto had laten rijden, waren we eerste geworden!’ Hij zei tegen Clasina: ‘Skinny viel er drie keer af maar Moto racete gewoon door.’

Ik deed of ik Clarence niet hoorde en praatte gewoon verder. ‘Er is op Koninginnedag altijd veel lekker eten. En wie wil er nu niet gratis geld? Als de gouverneur aan het eind van de dag geld van de muur naar beneden gooit, dan staat deze jongen vooraan! Drie keer raden wie dit jaar vijf halve centen van straat heeft gegraaid!’ Ik klopte mezelf weer op de borst. ‘Dus daarom, dames en heren,

stem op Koninginnedag. Leve de Koningin. Hoera, hoera, hoera!’ Ik maakte een buiging en ging zitten.

Clasina en Clarence deden net alsof ze serieus klapten.

‘Mooi verhaal Skinny’, zei Clarence.

Toen was Clasina aan de beurt. Ze stond op en zei: ‘Edele heren van deze bank!’ Dat was echt een leuk begin.

Clasina knipoogde en ging verder. ‘Het beste feest is het feest van de *First of July!* Simpel. De picknick van de eerste juli is de beste. Iedereen doet mee. We dansen dan de beste dansen. De witte jurken van onze moeders zijn de mooiste jurken. De optocht door de stad met de grote trom is de beste optocht, en de bloemen van de Juli-boom zijn de beste bloemen. Simpel dus. Maar dat is niet alles. Het is ook het beste feest om wat we vieren.’ Clasina keek nu heel serieus. ‘Mijn oma heeft nog in die tijd geleefd. Ik luister soms naar de oude mensen als ze daarover praten.’

Clarence en ik knikten. Wij doen dat ook. Luisteren naar de oude mensen. Onze ouders willen er nooit wat over zeggen. Maar de oude mensen praten er samen over.

‘Het was echt slecht die tijd. We moeten vieren dat het voorbij is. En we moeten het ook niet vergeten. Dus daarom, bankmijnheren, stem op het Juli-feest ter ere van de emancipatie.’ Ze ging weer zitten. ‘Dat is alles.’

Clarence en ik knikten weer. ‘Goed gesproken Clasina,’ zei ik.

En Clarence zei: ‘Ik hou ook van de Juli-boom.’ Hij klopte Clasina op haar rug en ging staan. ‘Ik ga bijna twijfelen, Clasina,’ begon hij, ‘maar mensen, Kerstmis blijft toch het beste feest.’ En toen begon hij heel kinderachtig te praten. Net zoals de meester praat tegen de kleinste kinderen op school. Heel langzaam en met hele lange pauzes. Clarence deed hem zó goed na. We moesten keihard lachen.

‘Nou, kinderen, jullie willen vast weten waarom Kerstmis zo geweldig is? Dat zal ik jullie vertellen. *First of July* en Koninginnedag zijn leuk. Maar natuurlijk niet zo leuk als Kerstmis. Want Kerstmis duurt veel langer! Voor Kerst begint is er al van alles te doen. En het is feest tot en met Oud en Nieuw. Dus er zijn meer ac-ti-vi-teiten. Dat is een moeilijk woord hè? Met vijf lettergrepen! Tel maar met me mee: Ac-ti-vi-tei-ten.’ Clarence telde mee op zijn vingers.

Clasina en ik hielden het niet meer van het lachen. Clarence was echt precies de meester. ‘Denk maar eens na kinderen. Wat is er te doen met Kerst? We gaan door de straten met muziek en zingen kerstliederen. Net als met *First of July* is mijnheer Lijfrock erbij met zijn trommel. En dan zijn er de kerstspelen! We houden toch allemaal van *De Kinderen van Israel*? Als de mannen een masker opdoen? En hun mooie verkleedkleren aantrekken? Met die veren, die hoge hoeden en de lange sjaals met spiegeltjes? Wie wil er nu niet dat het elke dag Kerst is?’

Clarence deed zijn handen uit elkaar. Alsof hij ons een vraag stelde. Precies zoals de meester dat altijd doet. Clasina en ik vielen bijna van de bank van het lachen.

‘Kunnen de laatkomers op het bankje hun grote mond houden?’

We schrokken van de stem van de meester. Ze konden ons binnen horen lachen!

Clarence ging snel zitten. Hij fluisterde nog: ‘En vergeet niet de toneelstukken bij de mensen op het erf. Dat wil je niet missen toch?’

Clarence had gelijk. Ieder jaar worden er toneelstukjes opgevoerd over rare dingen die gebeurd zijn. Om mensen te plagen. Op een vrolijke manier. Wat zouden ze dit jaar gaan spelen?’

De rest van de ochtend zaten we stil op het bankje. Maar steeds als we de meester hoorden praten tegen de jongste kinderen, dan stikten we van het lachen. Hij zei wel vier keer: ‘Dat is een moeilijk woord hè?’ Clarence kon hem echt goed nadoen.

We hebben stil gestemd voor het mooiste feest. Ik zei dat Clarence zijn verhaal het grappigste vond. Maar dat ik op Clasina stemde. Want *Emancipation Day* is een belangrijk feest. Clarence stemde op mij. Vooral door de ezelraces. En Clasina stemde op Clarence, omdat ze zo van zingen houdt. Dus toen hadden we allemaal een stem. Het was gelijkspel. Zie je wel dat alle feesten op Statia geweldig zijn?’

De jonge Statiaanse planter

Het verhaal van Gerald en het landje bij Glass Bottle

Door Misha Spanner

Grootvader Ezekiël hield van planten en was enorm trots op zijn grote tuinen. Altijd als hij het over planten had, dan zei hij: ‘Ik ben een afstammeling van slaven. Ik ben nooit een dag naar school geweest. Ik heb nooit leren lezen of schrijven. Maar één ding weet ik zeker: niemand kan beter planten dan ik!’

Elke keer als Gerald zijn grootvader dit hoorde zeggen, moest hij lachen, want grootvader Ezekiël sprak altijd zo luid dat mensen soms dachten dat hij ruzie had. Maar grootvader Ezekiël hield gewoon van hard praten en discussiëren. Hij schepte ook graag op over alles wat hij had bereikt. Vooral als hij met andere planters of eilandbewoners in gesprek was. Dan verzamelden de mannen zich na hun werk – of het nu planten, vissen of ander werk was – om urenlang te kletsen; en grootvader Ezekiël hoorde je vaak overal bovenuit.

Gerald begreep dat zijn grootvader zo deed omdat planten zijn grootste passie was. Hij moest heel hard werken om zijn reputatie als een van de beste planters van Statia te behouden. En Gerald wist ook dat er op een dag van hem werd verwacht dat hij de familietraditie van het boeren en planten zou voortzetten.

Hij was elf jaar oud en woonde nu nog met zijn familie in Golden Rockwijk. Als hij thuiskwam van school nam grootvader Ezekiël hem vaak mee naar de *Country* of naar *Glass Bottle* waar zijn grootvader twee landjes had.

Grootvader Ezekiël had tien kinderen die hij allemaal de verschillende traditionele planttechnieken had geleerd, maar zelf werkte hij nog steeds onvermoeibaar door in de tuinen en verbouwde gewassen zoals yams, zoete aardappelen, taro, cassave, tania's, pinda's en groenten.

Grootvader had goed gezien dat van alle kleinkinderen Gerald de meeste interesse had voor planten. 'Ik zie dat jij, net als ik, een natuurlijk talent hebt voor planten,' zei hij tegen hem. 'Ik zie dat je ijverig bent en toegewijd. Zelfs wanneer de andere kinderen spelen, blijf jij vragen stellen en helpen.' Als hij dat zei, gloeide Gerald van blijdschap.

Net als aan zijn andere kleinkinderen, leerde grootvader aan Gerald hoe je mest kunt maken van koeienmest, hoe je zoete aardappelen en yams uit de grond moesten halen en hoe je bedden in de grond moest maken voor planten, zaden en stekken. Tijdens de oogsttijd hielpen alle kleinkinderen met het plukken van groenten en het verzamelen van gewassen. Maar Gerald mocht als enige de ezel berijden en de oogst naar de stad brengen.

'Planten is het allerbelangrijkste voor dit eiland,' zei grootvader Ezekiël tegen Gerald als ze zo bezig waren op het land. 'Het geeft ons voedsel. Wist je dat Sint Eustatius ooit een belangrijk exportland was voor groenten en gewassen naar andere Caribische eilanden en landen?' En dan vertelde hij Gerald verhalen over Gerald's overgrootvader, Ezekiël Dinzey, die al bekend stond om zijn uitgebreide kennis van planten. De vaardigheden waren van generatie op generatie doorgegeven door voorouders van Afrikaanse afkomst, die eeuwen geleden al op de vele plantages van Sint Eustatius hadden gewerkt.

'Ik had het geluk om in een tijd van vrijheid geboren te worden,' zei grootvader tegen Gerald. 'En toen ik drie was, begonnen zowel mijn vader als grootvader mij al de basisprincipes van het planten te leren. Ze namen me mee naar de velden en voormalige plantages en vertelden me over de verschillende planttechnieken en waaraan je vruchtbare grond kunt herkennen. Net zoals ik jou dat nu leer.'

Gerald wilde niets liever dan het werk van zijn grootvader voortzetten. De oude man was nu achtenzeventig jaar oud, maar zag er nog steeds fit uit voor zijn leeftijd. Ook dat geheim leerde hij aan Gerald: 'Weet je hoe je jong en fit blijft, mijn kleinzoon? Door veel water en kruidenthees te drinken, en door gezond te eten. Vooral 'grondvoedsel' zoals wortels. En al dat harde werken in de tuin en

het vele lopen daar – ook dat houdt je jong.' Hij legde zijn handen op de schouders van Gerald en zei plechtig: 'Niets doen maakt je traag en oud, maar hard werken en planten houden je slim en fit!' Grootvader geloofde zelfs dat het planten hem zou helpen ouder dan honderd jaar te worden, net als veel andere oude mensen op het eiland!

Gerald was altijd in de buurt zijn grootvader. Alleen niet in de ochtend. Grootvader stond op rond half vier of vier uur. Dan bad hij, pakte zijn tas met drinkwater en ontbijt en vertrok vervolgens naar het landje van *Glass Bottle*. Hij was een dappere man, want hij liep in het donker helemaal van het noorden naar de *Country*, soms te voet en soms op zijn ezel. In zijn tuinen had hij kleine hutjes, die *yam houses* heetten, waar hij zowel zijn gewassen opsloeg als soms rustte.

Gerald probeerde wel eens net zo vroeg op te staan om met grootvader mee te gaan, maar die vertrok altijd te vroeg voor hem. Bovendien was Gerald soms bang voor het donker. Maar 's middags na school of in het weekend in de vroege ochtend haastte hij zich altijd naar de tuinen. En tijdens vakanties was hij er niet weg te slaan.

Op een dag nam grootvader Ezekiël Gerald mee en wees op een klein stukje grond dat hij had vrijgemaakt. 'Hier, kleinzoon, ga jij hier maar eens je eigen tuin beginnen. Het is tijd.'

Gerald was dolblij en deelde het nieuws met zijn ouders, die hem omhelsden en op zijn schouders sloegen. Natuurlijk wist hij inmiddels hoe moeilijk het was en hoe belangrijk, maar Gerald was vastberaden en werkte hard aan zijn tuin. Elke dag was hij er te vinden en wieden en plantte en bewaterde zijn eigen stukje grond met dezelfde passie die hij bij zijn grootvader had gezien.

Binnen enkele maanden was het tijd voor de oogst. Gerald had grote maïskolven, paprika's en tomaten verbouwd. Maar de echte verrassing kwam toen hij

de yams en zoete aardappelen opgroef – ze waren groter dan hij ooit had gezien!
Zelfs zijn broers, zussen en neven waren verbaasd.

Toen grootvader Ezeziel de gigantische gewassen zag, was hij sprakeloos.
Met tranen in zijn ogen omhelsde hij zijn kleinzoon. Trots zei hij: ‘Gerald, je hebt
geschiedenis geschreven in onze familie!’

Het nieuws over Gerald's enorme oogst verspreidde zich snel over het eiland.
In de stad stopte grootvader Ezeziel nu overal om op te scheppen over het
succes van zijn kleinzoon. Andere planters waren verbaasd en kwamen naar
Gerald toe om hem te feliciteren.

Hoewel grootvader Ezeziel zijn titel als beste planter nu moest overdragen,
kon je hem nu alleen maar nóg luider horen praten. Hij kon nu opscheppen
tegen de andere mannen: ‘Mijn kleinzoon is de beste planter van Sint Eustatius!’

Tijd en plaats: Statia, 1890-1930

Er staat in de bibliotheek van Statia een dik boek dat *Statia Silhouettes* (1999) heet. Het zijn interviews met oude Stataanse mensen. Wat zij vertellen over hun jeugd lijkt op wat Franky, Clarence en Charles meemaken. Het gaat bijvoorbeeld vaak over knikkeren. Wist je dat Ishmael Berkel, van het *Berkel Family Museum*, ook geïnterviewd wordt in dit boek? Er is ook een boek met interviews van Saba: *Saba Silhouettes*.

Franky en het graf van Mr. Moore

In *Statia Silhouettes* staan veel verhalen over Mr. Moore, een gemene slavenhouder. Er wordt gezegd dat het graf met de stenen bal, op de begraafplaats achter het ziekenhuis, van deze Mr. Moore is. We weten niet zeker of dat zo is. Er zijn veel dingen die we niet precies weten over Mr. Moore. We weten wél dat er een familie Moore op Statia woonde. Zij hadden veel land in hun bezit. We kunnen lezen in archieven dat aan de familie een man toebehoorde die Hercules heette.

Charles, Clasina en bijzondere feesten

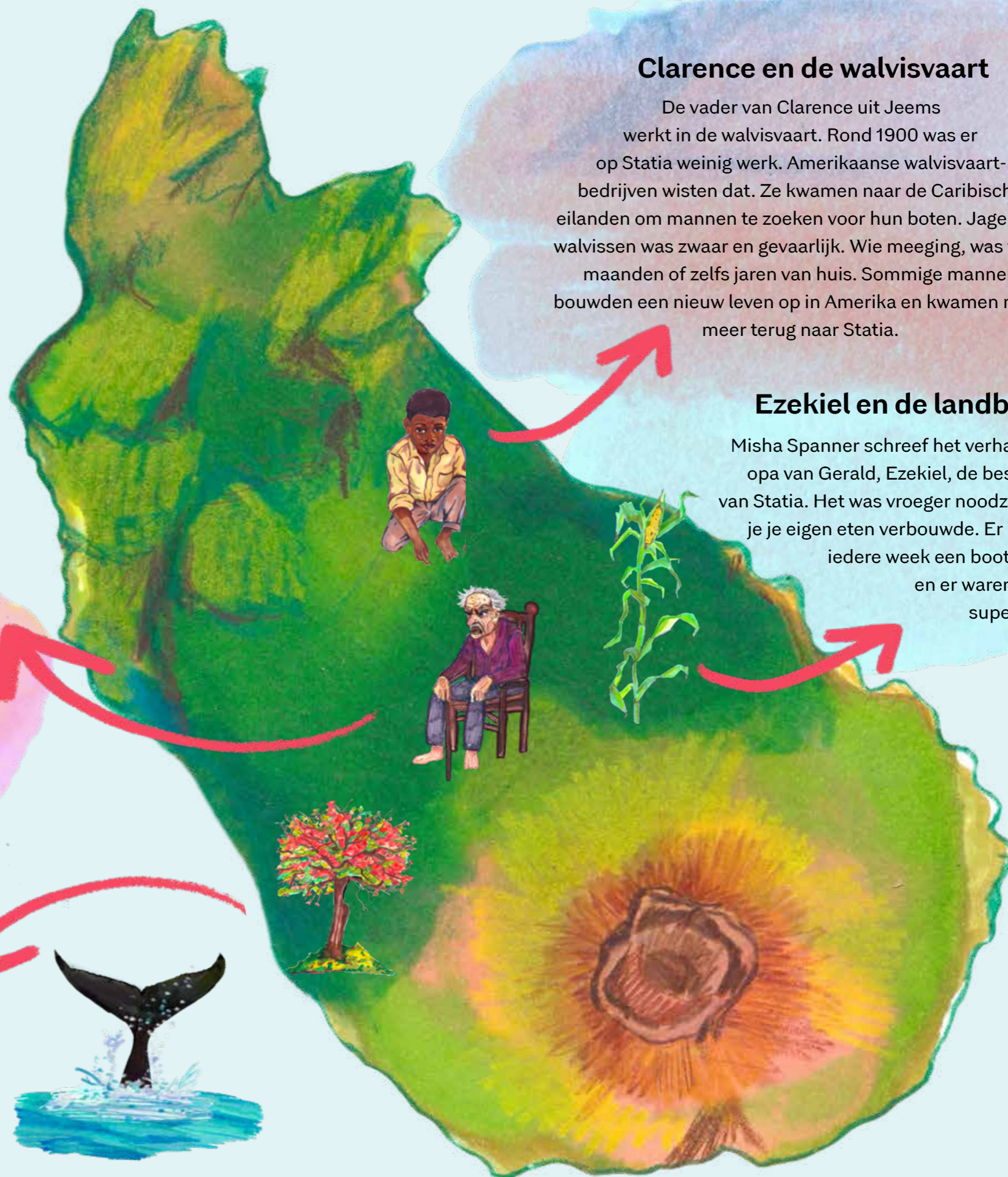
In *Statia Silhouettes* wordt ook veel verteld over hoe er vroeger feest gevierd werd op Statia. Zo weten we dat sommige tradities al lang bestaan: de *Flamboyant Tree* was altijd al het symbool voor het feest van de Emancipatie op 1 juli, en ook rond 1900 waren er vrolijke parades rond Kerstmis. Sommige tradities zijn jammer genoeg verdwenen: op Koningsdag zijn er geen ezelraces meer.

Clarence en de walvisvaart

De vader van Clarence uit Jeems werkt in de walvisvaart. Rond 1900 was er op Statia weinig werk. Amerikaanse walvisvaart-bedrijven wisten dat. Ze kwamen naar de Caribische eilanden om mannen te zoeken voor hun boten. Jagen op walvissen was zwaar en gevaarlijk. Wie meeging, was vaak maanden of zelfs jaren van huis. Sommige mannen bouwden een nieuw leven op in Amerika en kwamen nooit meer terug naar Statia.

Ezekiel en de landbouw

Misha Spanner schreef het verhaal over de opa van Gerald, Ezekiel, de beste planter van Statia. Het was vroeger noodzakelijk dat je je eigen eten verbouwde. Er kwam niet iedere week een boot met eten, en er waren ook geen supermarkten.

Over de auteurs

Sabien Onvlee is historicus. Zij werkte jarenlang als docent geschiedenis en schreef educatieve lesmethodes voor het basis- en het voortgezet onderwijs. Vanaf de zomer van 2023 woonde zij met haar man een jaar op Sint Eustatius. Zij hield al snel van de rijke en complexe geschiedenis van het eiland, en sloot de warme Stataanse sfeer en de prachtige natuur in haar hart.

In *Kleine Kijker en andere verhalen* worden historische gebeurtenissen die zich hebben afgespeeld op Sint Eustatius verteld vanuit het perspectief van kinderen. Sabien Onvlee hoopt dat kinderen met plezier en belangstelling de verhalen zullen lezen of beluisteren, en dat ze zich trots voelen dat ze op zo'n bijzondere plek wonen.

Het laatste verhaal in dit boek is van **Misha Spanner**. Zij is geboren en getogen op Sint Eustatius en werkt als actrice, verhalenverteller, gids en toneelschrijfster. Met haar geliefde personage *Miss Aggie* brengt ze al jaren de geschiedenis en cultuur van haar eiland tot leven. Ze gebruikt al haar talenten om Statia voor anderen te laten stralen. Vol passie en overtuiging zet ze haar familietraditie van storytelling voort. Zo wil ze oude verhalen voor toekomstige generaties bewaren.

Sabien en Misha leerden elkaar kennen op Statia en ontdekten dat ze van dezelfde dingen hielden: geschiedenis, mooie verhalen, theater, kinderen, Statia en lekker lokaal eten. Dit boek is het resultaat van hun gedeelde passie.

De tekeningen zijn van illustrator en beeldend kunstenaar **Amber Hyacinth**, die opgroeide in Hengelo en een Caribische vader heeft. Zij studeerde aan de kunst-academie ArtEZ in Zwolle.

Colofon

Oranjestad 2024 - Duivendrecht 2025

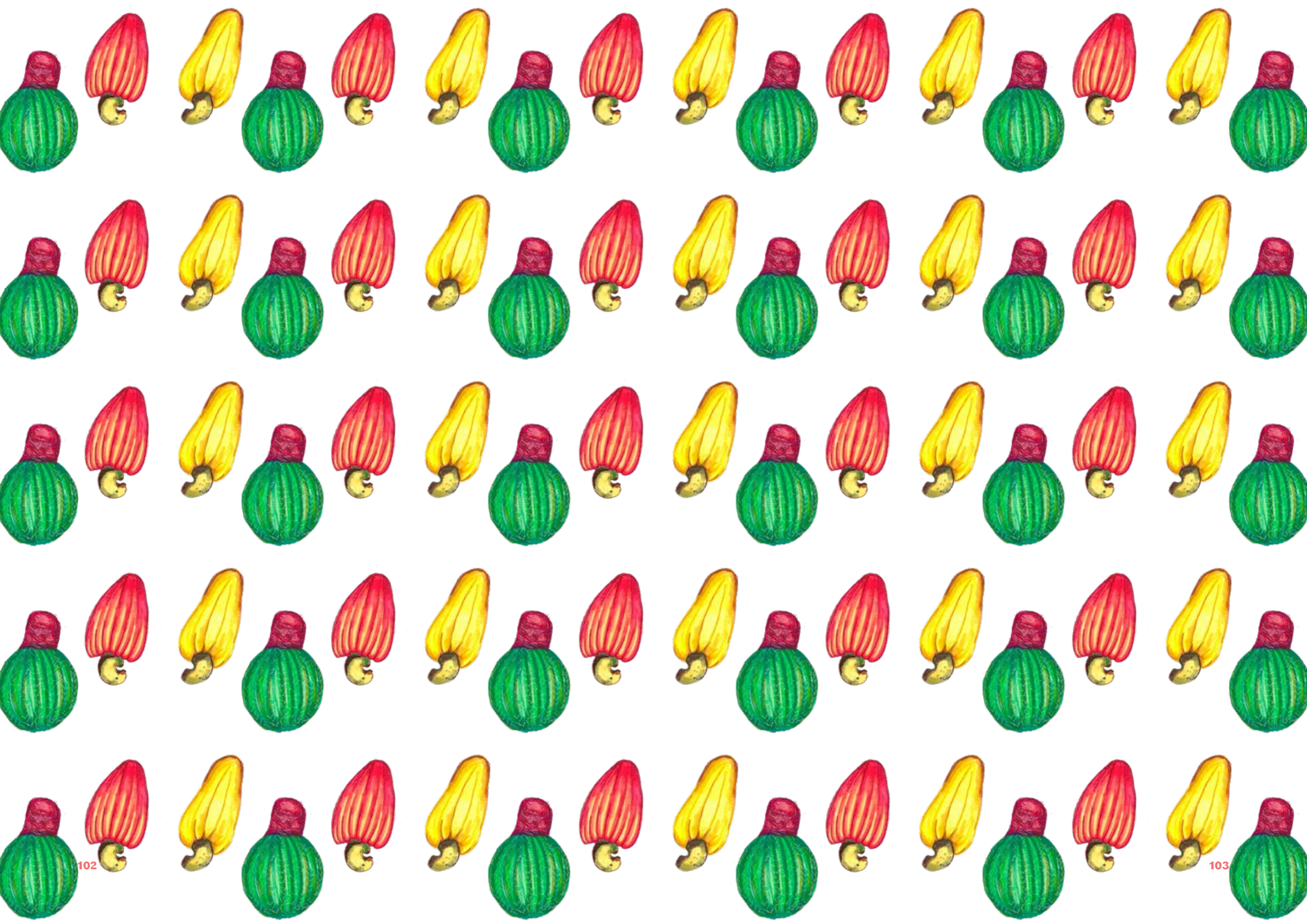
Eerste druk: december 2025

ISBN: 9789083649009

Uitgever: Slagtekst

Vormgeving: Carla van Thijn en Roel Siebrand

Van Kleine Kijker en andere verhalen bestaat ook een Engelse editie onder de titel *Little Scout and other stories* (ISBN: 9789083649016). Daarnaast is bij dit boek een (digitale) docentenhandleiding beschikbaar via www.kleinekijker.nl.

Dit boek is tot stand gekomen met een bijdrage van het Fonds voor Cultuurparticipatie

